

IZR. TANÜGYI ÉRTESEITŐ

Felölős szerkesztő: ÓZER ZSIGMOND.

Megjelen **havonként** egyszer. — Kiadja az „Orsz. magy. izr. tanító-egyesület. — Előfizetési ár: Nem tagok számára egész évre **2** frt. — Az egyesület tagjainak díjmentesen jár. — Az előfizetési példák és tagsági díjak **Tolnai J. Béla** egyleti pénztárhoz VII., Óvoda-utca 5. szám alá küldendők. — Szerkesztői iroda: VII., Klauzál-utca 4. sz.

Tartalom: Gaetz H. Irta: S. M. — Megjegyzések a Gabel és Spitzer-féle olvasókönyvekhez. Irta: M—l. — Neveléstani alapelvek a biblia és a talmudban. Irta: Singer Izráel. — Esprit de corps. Irta: Weisz G. — Széchenyi ünnepély. — Könyvismeretetések. Irták: —nk, dr. Málnai Mihály, Ó. — Levelezés. — Egyleti élet; jegyzőkönyv, gyűjtéskimutatás és tagdíj-nyugtázás. — Vegyesek. — Hirdetések.

GRAETZ H.

szül. 1817. meghalt 1891-ben.

Több mint félszázad mult el, a mióta az európai zsidóságban az első irók fölléptek, a kik népünknek irodalmát és történetét tudományosan tárgyalni kezdték, s ezzel a zsidóság tudományát megteremtették. Az irók hosszú sorában, a kik azóta serényen munkálkodtak a tudomány mezején, igen számosan vannak olyanok, a kik szellemük és éleselműségük által kiválnak, a kiknek munkássága nagy tudományos értékkel bír, de igen kevesen vannak, a kiknek működése ~~vallástörténeti jelentőségű~~ s a kik az egész zsidóság lelki szükségletét fölismerve, azt kielégítették. Ezen utóbbiakhoz számíthatjuk Zunz Lipótot, Geiger Abrahámot és Graetz H.-t, a zsidó nép kitűnő történetiróját, a kit e hó elején vesztettünk el s a ki utolsó képviselője volt a kornak, a mely valóságos héroszokat adott a zsidóság tudományának. Héroszoknak nevezzük őket, mert nagy koncepczió különbözteti tudományos működésüket a részletekkel foglalkozó és bennük elmerülő irók világotól.

Zunz Lipót a zsidó irodalomnak fölszabadítója. Belevilágított ezen irodalomnak történetébe s megmutatta gazdagságát, fejlődését és azt, hogy a benne megnyilatkozó szellemnek nincsen oka elrejtőznie, hogy az emberiségben méltó helyet foglal el.

Geiger Ábrahám a zsidóság nagy védelmezője a külső támadásokkal szemben. Fölfedi az iszlámnak és a kereszténységnek forrásait a zsidóságban, elhárította a farizeusokról a vádakát, a melyekkel az evangelisták illették. Ő a zsidóság lelkének védelmezője, megmutatja annak erejét, mindig újra ráutal arra, hogy mennyi része van minden nagy szellemi mozgalomban, mely a művelt emberiségben tért hódít.

Graetz H.-nak az a feladat jutott osztályrészül, hogy népét önmagának tiszteletére tanítsa az által, hogy a zsidóság multjáról összefüggő képet nyújt. S ő e feladatot fényesen oldotta meg. Mély és forró szeretettel népe iránt, az előadás nagy tökélyei fölött rendelkezve, látott hozzá a zsidó történelem megírásához, a melynek első kötete 1853-ban jelent meg s az 1870. évben lett befejezve. E munkája megmutatta a nyugati zsidóságának; a melyet a népek addig vetettek meg, mig végre önmagában kételkedni kezdett, az ő dicsőséges multját, a zsidóság nagy munkáját az emberi művelődésben. Az ő műve megmutatja a zsidó vallásos igazság háborúját a világ minden pogánysága s vallásos tévelygése ellen, érintkezését a görög, mohamedán és európai kulturá-

val, a mely érintkezésnek az emberi művelődésre olyan nagy befolyása volt. Szemeink elé állítja a keresztyénség és az iszlám zsidó befolyások alatt való keletkezését, a zsidóság részét a reformáció s az ujkori filozófia eredetében (Spinoza) s a győzelmeit, a melyeket az elnyomott nép üldözői fölött aratott. Nagy történeti munkáján kívül igen számos kisebb munkát írt, többek között kommentárokat az Énekek énekéhez, a Prédikátor és a Zsoltárok könyvéhez Frankel Zakariás, később pedig Frankl P. F. társaságában szerkesztette a „Monatsschrift für Geschichte und Wissenschaft des Judenthums“ című folyóiratot.

Munkássága oly széles körökre volt befolyással, a minőkre egy zsidó tudós sem volt képes hatni, de különösen nálunk — még mindig nincsenek a történelmi igazságok, a melyeket megmutatott, oly mértékben elterjedve, a mint azt felekezetünk érdeke megkövetelné. Graetz szellemi örökségét a zsidóság minden rétegeinek tudatába bevinni; egyik szent feladata a zsidó nép tanítóinak, a mely teljesítésre vár.

S. M.

Megjegyzések a Gabel és Spitzer-féle olvasókönyvekhez.

Egyik hazai községünk rabbija valami kérelemmel fordult az orsz. irodához és kérvényéhez egy tudományáról szóló bizonyítványt mellékelte. Ebben ugyan semmi különös sincs. Ámde a bizonyítvány a szolgabíró által volt kiállítva, ki aláírásával s pecsétjével igazolta, hogy ő tisztelendőse, N. N. úr, tetemes talmud-tudomány fölött rendelkezik stb. Azt, hogy a rabbi úr éppen a szolgabíró által dokumentáltatta tudományosságát, illetékes helyen elég különösnek, sőt komikusnak találták, és majdnem oly furcsának találjuk mi azt, hogy G. és Sp. uraknak orth. iskolák számára írt olvasókönyveinek elején négy rabbi véleményét találjuk oda nyomtatva, kik bizonyosan a zsidó theologikus tudomány irodalmához értenek, de a paedagogia és az iskola-könyv-irodalom terén nem igen érezhetik magukat otthonosoknak.

Már pedig iskolakönyvek szerkesztésénél s megbirálásánál a paedagogiai ismeret és a paedagogiai tapintat a fődolog. „Tanítsd a gyermeket az ő módja szerint“, azaz úgy, a hogy az a gyermek természetének megfelel, vagyis más szóval: helyes paedagogiai elvek szerint. Ezen bibliai mondásnak kellett volna a rabbi uraknak első sorban szemük előtt lebegni, — és minő csekély mértékben van e maximának elég téve azon olvasókönyvekben, melyeket ők approbáltak!

Persze, azok számára, kik az orthodoxyát csupán külsőségekben keresik, igen könnyen lehet olvasókönyveket teremteni. Az ember csak találomra választ elbeszéléseket a talmudból és a midrasból, a milyeneket a rég ismeretes, a nőknek írt Czeenno-ureenno (Deutsch-chumesch) című könyvben halomszámra találni; — továbbá a most használatos bibliai neveket, mint pl. Éva, Ábel, Izsák, Rebeka stb., a szerző az eredeti héber elnevezésekkel, ú. m. Chava, Hével, Jiczhak, Rivka stb. helyettesíti; — továbbá minden élvezhető terménynél, a melyről említés tétetik, a rá vonatkozó héber benedekciót — és minden ünnepnél, mely szóba kerül, az illető szertartást és a lithurgiát kell, hogy oda függeszsze, száraz előadásban úgy, a hogy ezek a „Minhagim“ közt a „Luach“-ban vagy a „Szidur“-ban megemlítvék; — és végül egybe köti mindeme dolgokat már létező olvasókönyvekből vett olvasmányokkal, — és az orth. iskolák részére való olvasókönyvek elkészültek. A nyomtatásnál még csak arra kell ügyelnie, hogy a héber szavak kövér betűkkel nyomassanak, nem annyira, hogy a gyermekek szeme kiméltessék, mint inkább azért, hogy a héber vokabulák a jámbor orth. szülőknek és rabbiknak azonnal szemükbe tűnjenek (jobban mondva: szemükbe port hintsenek).

Körülbelül ezen reczipe szerint szerkesztették G. és Sp. urak olvasókönyveiket, melyek most országszerte egyedül üdvözítő taneszközként dicsértetnek.

Tisztelet minden becsületes törekvésnek! — ámde a kérdéses olvasókönyvek nem olyanok, melyek által valódi vallásos érzület és igaz jámbor zsidó gondolkodás előmozdítatik, és ha G. úr. ki községi rabbijának approbációjában derék tanférfiúnak mondatik, eddig ezen olvasókönyvek nélkül birt sikereket elérni, aligha növelheti dicsőségét ezen könyveinek használata által.

A II-ik osztály számára irt olvasókönyv első része magában foglal elbeszéléseket a talmudból és a midrasból a vallás és az erkölcsösség előmozdítására. Ezen anyag választása alig mondható szerencsésnek. Részben a tartalom, részben a nyelvezet, sőt részben a moralis tanulság is sok kívánni valót hagy fenn. Hogy is lehetnek például képesek II-od osztálybeli tanulók — 7 éves gyermekek, kik éppen az abcés osztályból jönnek, és a kiknek a gépies olvasás is még elég nehézségeket okoz, — oly olvasmányokat megérteni, mint a minők pl. az 1—4-ig! Mire való a Lót iszákosságára való utalás (5. olvasmány), melynek további lefolyásáról hét éves gyermekeknek tudniok nem kell! A szodomiták romlottságának drasztikus előadása (9. olv.) valamint Ézsau elvetemültségének ecsetelése (13. olv.) nem valami dicséretes dolog. Az, a mit a biblia mond Ézsauról, hogy t. i. atyjának engedelmeskedett, — hogy annak áldását becsülte, — hogy békülékeny és önzetlen volt, semmi esetre sem jogosít arra, hogy őt szörnyetegnek állítsuk oda. Milyen erkölcsi nyereséget remélnek a szerzők attól, hogy Jákob fiait Herkuleseknek minősítik? vagy ha Dina megszőktetésének, vagy ha Sichem városával vívott harczok történetét közlik? József története, mely mindenütt a világon paedagógiai szempontból elősmert hasznos olvasmány gyermekek számára, ezen olvasókönyv 17. és 19-dik olvasmányában oly előadásban kerül a tanulók elé, mely felette eltér a biblia egyszerű és megható előadásától. Mi egyáltalában nem helyeselhetjük, ha minden bibliai elbeszélés mellé egy fantasztikus átalakítás állíttatik. Hogy érvényesüljön itt az Isten tiszta igéje! „Isten“ — ugymond a biblia — „az embert egyszerűnek és egyenesnek teremtette“, és a szentírás az embert és az emberek sorsát keresetlen, természetes előadásban vezeti szemeink elé; de a fürkésző emberi ész szereti a bonyodalmakat, a mesterkéltet és a természetellenest, úgy hogy karikaturához jut. „Mi“, — így szól a bölcs Náthán — „a hihetőt hihetetlennek tartjuk, csak hogy a még hihetlenebbet elhigyjük.

Evvel azonban semmikép sem akarjuk azt mondani, hogy a gyermeklélek eleven fantáziájától a megfelelő táplálékot (meséket, regéket, sat.) meg kellene vonni. Sőt ellenkezőleg! Csakhogy nem a biblia rovására kellene ennek történnie. A népköltészet, nevezetesen a hazai, eléggé gazdag ilynemű terményekben, és ezek arra valók, hogy olvasókönyveinkbe felvétessenek. Természetesen jól megválogatva és szűk keretek közt. Jól választott mesék fűszerezik a tanítást, de a fűszert csak csekély mennyiségben szabad az ételekbe keverni, s nem is szabad annak mindennapi táplálékká válni, különben megárt az egészségnek.

A mint már kimutattuk, G. és Sp. urak nem mindig tanusították a legjobb paedagógiai tapintatot az olvasandó anyag kiválasztásánál, úgy egyebek közt akkor sem, midőn a 24-dik és 25-dik olvasmányt („A megbüntetett kíváncsiság“ és „Az okos leány“ czimű elbeszéléseket) felvették könyvükbe. Az elsőben a fiu okossága mellett jó adag neveletlenséggel is bir (keresztény körökben ezt „zsidó arrogantiá“-nak nevezik); és az utóbbiban az okosnak eldicsért leány önzőnek és kapzsinak bizonyul, és sehogysen érdemli meg azt, hogy oly vetélytárs mellé állíttassék mint Rebeka, kinek esze-ágában sem volt, hogy szolgálataért karpereczet követeljen.

G. és Sp. urak persze arra fognak utalni, hogy a felvett olvasmányok a talmud és midrasból veszik eredetöket, oly művekből, melyeket mi is fölötte

becsülünk és melyekből akárhányszor meritik tárgyaikat egyházi szónokaink. Csakhogy, ha ketten ugyan azt teszik, az még sem ugyanaz. A talmud és a midras kétségkívül megbecsülhetlen művek, csakhogy tartalmuk legkisebb része hét éves gyermekeknek irt olvasókönyvekbe való.

Tulajdonképeni bibliai történetet G. és Sp. urak csak a függelékben nyújtanak a könyv végén, és pedig azon megjegyzéssel, hogy az csak leányoknak való, kik a bibliát nem tanulják eredeti szövegben. Ha azonban a fiuknak a bibliai történetet az eredeti szövegből ismerniök kell — s ki ne kívánná, hogy ez mindenütt így legyen — akkor kívánhatjuk azt is, hogy a héber szavak, melyek alkalmazása és felvétele által az orth. olvasókönyvek a többiek felülmúlni hivatva volnának, ugy a fiúk, mint a leányok előtt más oldalról ismertessenek meg. A kenyér, a bor, a földi gyümölcsök sat. élvezetekor mondandó imákat a jámbor zsidóházból származó gyermekek többnyire akkor tudják már, mikor az iskolába belépnek. A mennyiben ez nem volna így, a gyermekek ezeket a benedictiókat, nemkülönben az imák és az ünnepek megnevezését stb. vagy az imakönyvből tanulják meg, vagy a vallástanból sajátítják el, tehát az illető tankönyvből. Az olvasókönyvben a héber vocabulák szükségtelenek és a mennyiben azokra a szóban forgó könyvekben léptenyomon akadunk, csak zavaró hatású toldalékká válnak; mint olvasmányi anyag szükségtelenek, tananyagnak pedig elégtelenek arra, hogy általuk számbavehető siker elérhető volna. Ha azt követeljük az olvasókönyvtől, hogy tulajdonképeni feladata mellett még a héber nyelvoktatásnak is szolgáljon, akkor többet követelünk a keletinél, és a legkülönbözőbb fogalmak és kifejezések belevonása a gyermeki ész harmonikus kiképzetésének nem válhatik előnyére. „Ne vess szántóföldedbe különféle magot“, írja a szentírás, és alig képzelhető természetellenesebb és tarkább vetemény annál, melyet a G. és Sp.-féle könyvek nyújtanak olvasókönyveikben. A könyvek végéhez fűzött hit- és erkölctan az idézetek tarka összeállításával sem való a II-od osztálybeli tanulóknak.

Mindent összevéve konstatálhatjuk, hogy G. és társának sikerült oly olvasókönyveket szerkeszteni, melyek teljesen elütnek a már létezőktől. És a mint G. úr elég merész, a hazai zsidó tanítók összeségétől, különösen pedig az izr. tanítóegyesület tagjaitól, mint tőle idegen testülettől elfordulni, úgy persze szabadságában áll könyveit, mint valami eddig még nem létezett újdonságot felmagasztalni és ágensek által országszerte, mint valami univerzális csodaszert mindennemű lelki fogyatkozások ellen, égis magasztaltatni. A tanítóegyesület könyvei legkevésbé konkurrálnak az övéivel; ezek megalégszenek avval, hogy a második osztály tanulóit a gyermekkoruk megfelelően az ismeretek elemeivel ösmertessék meg, míg G. úr meg nem elégedve ily eredménynyel hét éves hallgatóit sokkal fontosabbra tanítja: N'vélo-u'tréfó, oszur-behánooh stb., és már most elképzélhetni, mi várható ilyenformán a felsőbb osztályok részére irandó könyvektől.

Egy községben az ujonan választott rabbit installálták, fiatal embert, ki filozófiai tanulmányait egy német egyetemen végezte és tudori oklevelét ugyanott szerezte. A községben, melyben most lelkészi működését megkezdte, volt még egynéhány zsidó tudós a „régis iskolá“-ból, és egyike azoknak meglátogatta a fiatal rabbit a végből, hogy megtudja, mit tartson a héber, illetőleg talmud tudományáról. A beszélgetést egy rituális kérdésre terelte. „Chulin-ban“, mondja többek közt, „az áll...“ — „Chulin“, válaszolt a doktor úr, „Chulint én is olvastam“. Ez a megjegyzés teljesen elég volt a látogatónak. Fölállt és elbúcsúzott e szavakkal: „Engedelmet kérek, doktor úr, Chulint nem olvasnak; ezt tanulni — kell. Egy analóg megjegyzéssel zárjuk meg észrevételeinket mi is: N'vélo-u'tréfó és ehhez hasonlót a zsidó iskolában nem szoktak olvasni; ezt tanulják (ha éppen tanulják); de semmi esetre sem olvasókönyvbe való.

M-1.

Neveléstani alapelvek a biblia és a talmudban.

Irta: **Singer Izráel**, S.-A.-Ujhely.

(Folytatás.)

Utánnnyomás tilos.

Felelet a IV. kérdésre.

Az általános nevelőintézetek ezek: 1. a szülőház, 2. az iskola, 3. a társadalom. Bennük a nevelők első sorban a szülők és a szülői környezet, a tanítók és végül a társadalmi környezet. Némely embernél a sors rendkívüli csapásai is.

A társadalom gyakran lerombolja, a mit a szülők s tanítók nagy fáradsággal építettek.

25. „A mit neveltem és megnövesztettem, ellenségem megsemmisítette.“ Jer. sir. 2/22. Még ha tudnák is a szülők, hogy a gyermekek jámbor tanaikat követni nem fogják, még akkor sem szabad elmulasztaniok, hogy vallásos nevelésben részesítsék őket és megismertessék ezen tanokkal. Mert csak ez esetben lehet reményök, hogy valamikor bár ha öreg korában is, vallásos életet fog élni, ellenkező esetben erre semmi reményök nincsen. Vonatkozást találunk erre a Talmud egyik elbeszélésében. Ber. 10.

26. Ezsajas proféta fenytő beszédet tartott Chiskijahu király előtt, mivel az vonakodott házassági frigyre lépni. Chiskijahu azzal mentegetődzött, hogy ő profétai ihletségében látta, hogy rossz gyermekei lesznek. Erre azt felelte Ezsajas: „Mit törődöl Isten titkaival, te teljesítsd a te kötelességed és bizd Istenre a többit.“

Ugyanez áll erre nézve, a szülőkre is. Ha a szülők gyermekeiket vallásos nevelésben és oktatásban részesítik, akkor ártatlanok, ha a gyermek romlott emberré vált. A szentírás több kiváló férfujának is volt rossz gyermeke. Abrahamnak Ismaelja, Izsáknak egy Ezsauja, Éli főpapnak Chótni és Pincas (I. Sam. 2.12), Samuélnek, Joel és Abijah (U. o. 8.3). Dávid királynak Absalom (II. Sam. 15) és Chiskijahunak Menasse voltak rossz fiaik. Sőt Mózes és Ahoronak is elfajult gyermekeik voltak. (Midr. Jalkut II. 17.)

Csak Jákob ösatyánknak volt az öröme, csupán jámbor fiukat halálos ágya körül látni, kik egyhangulag kiáltottak fel:

27. „Halljad Izrael, az Örökkévaló Istenünk az Örökkévaló egy“, mely szavakat halálos ágy körülük ma is meghatva mondják. Pesachim 56.

Hogy a szülők elejét vegyék eme gyakori veszélynek, figyelmeztessék többször gyermekeiket a rossz társaság által okozható veszélyekre és intsek őket az azoktól való távolmaradásokra.

28. „Fiaim, ha bűnösök csábítanak, ne egyezz bele. Ne menj velök kerüld útjaikat. Sal. péld. 1., 10., 15.

29. Tanítottalak a bölcsesség s istenfélelem útjaira és az erény ösvényén vezettelek. Ragaszkodj e tanításon, ne hagyd abba, mert ez a te életed. (U. o. 4. 11.)

30. Tiszteld fiam Istent s a királyt — a törvény képviselőjét — és a pártosok közé ne elegendj, mert hirtelen jó a bukás. (U. o. 24. 21—22.)

Ily hatásos szülei intelmeket jól nevelt gyermekek bizonyára jól meg szívelnak és az erény s vallás útjairól való eltéréstől megóvják és nem hiúsítják meg egyhamar a szülők jogos szép reményeit.

Felelet az V. kérdésre.

A nevelés célja 1. általános és 2. különös. Az első és magasabb cél, hogy a gyermek vallás, erkölcsi, erényes és Isten képmásához méltó ember legyen, ki a túlvilági üdvöt is kiérdemelje.

31. „Mert én őt Ábrahám ösatyját, kitüntettem, hogy megparancsolja gyermekeinek és utódainak, hogy megőrizzék Isten útját és gyakoroljanak erényt és igazságot. (Gen. 18. 15.)

A biblia ez első határozott nevelési tan, magában foglalja röviden mindazt, mit a modern paedagógia a gyermekneveléstől követel; t. i. nevelést az istenség és emberiség részére.

Az istenség szent akarata legyen emberszeretetünk első indító oka, mert csak így lehet erkölcsi tetteinknek szilárd alapja. De az „értelem“ vagy a lelkiismeret nem erős rugója a humánus cselekvések gyakorlatának. Mert bármelyikre lehet ellenokokat felhozni. Ez még az állítólag értelmi parancsra: a szülői szeretetre is áll; ha pl. másnál nevelkedett a gyermek.

32. Azért áll a szent irásban: hogy megtartsd a szombatot, és tiszteljed szüleidet, mert én vagyok a te istened. M. V. k. 12. 14. Csak a vallás teszi az embert kiválóvá az állatok felett; értelmi jó cselekvéseket az állatok is végrehajtanak — ösztönszerűleg.

33. Ha Isten nem adta volna a thórát, sok erkölcsi tant az állatoktól kellett volna eltanulnunk. Prof. 6. 6. Erubin 100.

Azért helyesebb a kifejezés: vallás - erkölcsi mind megfordítva; mert az „Istenség“ alapja az erkölcsi nevelésnek.

A különös cél lehet különféle: t. i. 1. hogy a gyermek egykor a szülők anyagi s erkölcsi támasza, 2. felekezetének hű tagja és 3. hazájának hű fia legyen.

34. Született gyermeked lelked felüdítőjévé és aggkorod ápolójává legyen. Ruth 4. 14.

35. Kivánok fiat kezem támaszának és sirom ásójának, azaz támaszul ezen és a túlvilágon. Ket. 64.

Az alya túlvilágon élvezni fiának érdemeit. A talmud ezen tanítása némileg vonatkozásban áll a szülők lelki üdvösségére elmondandó Kadis imával, melyre a gyermekek joggal oly nagy súlyt fektetnek. Ez mint régen, ma is kiváló tényezője, a gyermek vallás-erkölcsi nevelésének és a szülők vallásos életmódjának, hogy mintául álljanak gyermekeik előtt, a mi a pusztá tanításnál hathatósbabb. Akárhány szülő tisztán gyermekeik érdekében folytat vallásos életet, a talmud azon szava szerint: Gyermeked tanítson téged bölcsességre. (Denofoch minoch tame melafoch.) Jeb. 63. A gyermek jelenléte legyen vétkestetted akadály. Juvenalis Sat. 14.

Az e célok elérésére szükséges eszközök is általánosak és különösek. Az általánosakhoz tartoznak, az hogy e gyermeket Isten tulajdonságaira tanítsuk, hogy ő atyailag szereti az összes embereket és akarata, hogy mindenkivel jól tegyünk és hogy ő büntet és jutalmaz itt és a túlvilágon.

38. Szeresd felebarátodat, mint tenmagadat, én vagyok az Örökkévaló a te Istened. M. III. k. 19. 18.

39. Hiszen egy atyánk van mi mindnyájunknak! Vajjon nem egy Isten teremtett benünket? Miért hűtlenkedjünk egymás ellen? Mal. 2. 10.

40. Uram lelke egyesüljön az élők kötelékével. Sam. 28. 29.

A különös célok eszközei; kiváló szakismeretek, hogy becsületesen keresse meg kenyerét, továbbá felekezetének erkölcs-erény és szertartásbeli tanai és dicsőségteljes története, melyek alkalmasak, hogy kegyeletet és tiszteletet ébreszenek iránta.

E tekintetben óvakodjanak a szülők felekezetünkről általánoságban elítélőleg beszélni. Hisz elvégre is az aránylag csekély számú ismerőseik példájából nem hozhatnak helyes ítéletet a felekezet azon millióiról, kik a kifogásolt hibától esetleg mentek. Így csak rossz példával járnak gyermekeik előtt a hazugság, gáncsolási vágy és túlzás hibáiban.

Még a tréfából való hazudást is meg kell tiltani a gyermeknek Jeb. 63.

Továbbá vagy magukat a hibától mentnek képzelik, és akkor az öndicsekvés és önhiltség hibáiba esnek. Vagy elősmerik, hogy ők is leledzenek a hibában és ezzel aláássák szükséges tekintélyüket gyermekeik előtt, kiknél az engedelmisség és becsülés helyébe az éllenszegülés és megvetés fog lépni.

41. Ti szülők helyezzétek főnökökül őket gyermekseiteket. Jer. B. 21.

Ti szülők alá ne ássátok bevallástok által csalhatatlanságtokat gyermekeiteknek. Lewana 78.

Végül pedig ezen gáncsolás által megvetést ébresztenek, saját felekezetük és hitsorsosaik iránt. Ha egyes emberekről sem szabad nyilatkoznunk tisztán hibáit felemlítve és erényeit elhallgatva, annál kevésbé szabad ezt egész felekezetről tenni. Hiba a szülők részéről az is, ha gyermekeikről előttük vagy hátuk mögött csak gáncsolólag beszélgetnek; mert ezáltal önérzetük gyengítettik, különösen a felnőttebb gyermekeknek.

42. A gyermeket el kell taszítani a balkézzel és magához vonni a jobb kézzel. Sota 46.

43. Átkot okoz az, ki felnőtt gyermekét veri. Moed Raton 16.

Szíveljék azért meg a szülők, mielőtt gyermekeik előtt nyilatkoznak, a talmud e szavait: Bölcsek legyetek óvatosak beszédeitekben. Abot . . . . .

Valódi paedagógiai értelme a talmud ama szavaiban, hogy Istennek nem tetszik, ha egész Izraelt gáncsolják és Moseh azért lett megbüntetve, mert így szólt a néphez; Halljátok ti, makacsok!

44. Mert Isten bár ismeri Izrael hibáit, mégis tudja hogy vallásosságban és erényben nincsen hozzá hasonló nép. Berachoth 6. Midr. Jalkut.

De az ismeretekhez szükséges, sőt nélkülözhetetlen, hogy a gyermek korán szoktatassék vallásos, erkölcsös és erényes cselekedetek gyakorlatára, melyekben e tanok testet öltenek.

45. Ti Izraeliták papok biradalmává és szent néppé legyetek. És . . . . .

46. Gyűjtsd össze a népet, férfiakat, nőket, s gyermekeket, s az idegeneket, hogy ők hallják, tanulják és tiszteljék Isteneteket és őrizkedjenek, hogy gyakorolják e tan minden szavát. U. o. 31. 12.

47. Mozdítsátok elő az ország javát, hová vezettelek titeket és imádkozatok jólétéért Istenhez, mert jólétében a ti jóléteketek. Jer. 29. 7.

48. Nem a vallás tanulmányozása, hanem annak gyakorlata a lényeg. Abot. 1. 7.

Esprit de corps.

Mindig emlékszem tisztelt tanárom, Léderer Ábrahám egyik mondására: „Az esprit de corps“ — ugymond — mely a katonatisztek között annyira ki van fejlődve és melynél fogva helyt áll egyik valamennyiért és valamennyi egyért — sajnos — a tanítók között nincsen kifejlődve.“

Valamikor talán jogosult volt e panasz, ma hála Istennek már nem egészen az. Az azóta eltelt 15 év nem nyom nélkül surrant el a hazai, és jelen esetben a hazai zsidó tanítóság felett. Ebben a tekintetben is nagyot haladott. Ezt eklatánsan bizonyítja a közelmúltban felmerült olvasókönyv-affaire.

Midőn azok ellen felszólalásomat megírtam, korántsem sejtettem, hogy igénytelen soraim akkora hatást előidézenek, hogy az egész vállalatot megbuktassák. De nem is az én szerény cikkem érte el ezen hatást, hanem elérte azt Gábel úr ellenem intézett kvalifikálhatlan támadása, mely a hazai zsidó tanítóságot felháborította és erélyes ellenakcióra készítette. Megnyilatkozott a fagadásba vett esprit de corps.

Ezen esemény büszke önérzettel töltheti el a tanítóságot. Megmutatta, hogy nemcsak képzettség tekintetében, hanem erkölcsileg is nagyot fejlődött az utolsó 15 év alatt.

Kiderült, hogy a zsidó tanítóság, daczára a hitfelekezetünkben dúló testvérharcznak, együtt érez, egységesnek tekinti magát, akármelyik pártállású kitközségben legyenek tagjai. Mert hiszen éppen az orth. községekben működő tanítók részéről indult meg a mozgalom.

És az így jól van!

Ennek kapcsán egy szavam van azon tisztelt kartársakhoz, a kik egyik vagy másik okból még nem tagjai az orsz. izr. tanítóegyletnek. Több kartárs-tól hallottam már az ellenvetést, hogy az egyesület így, úgy nem felel meg feladatának, csak a fővárosi tanítók élvezik annak előnyeit stb. Nem tudom, nem is kutatom ezen panaszok mennyiben jogosultak vagy nem.*) De én azt mondom: Én már 14 éve tagja vagyok ezen egyesületnek és hála Istennek még eddig a magam részéről még semmiféle előnyben nem részesültem — más részére igaz, már intervenáltam és nem éppen sikertelenül — és adja Isten, hogy ezentúl sem legyek az egyesület támogatására reászorulva, de azért szent kötelességemnek tartom annak tagja lenni. Miért? Ha egyébért nem, hát esprit de corps-ból.

Midőn a világot és embereket szemléltem és szemlélem, azon tapasztalatra jutottam, hogy azok, a kik a közjóért küzdenek vagy legalább érdeklődnek, a közösséggel együtt éreznek, rendesen jóra való emberek, a kik a magánéletben is mindenkivel szemben a méltányosság és igazság szempontját tekintetbe veszik. Míg azok, a kik szeparatistikus célokat űznek, a kik a nagy közösség rovására egyes töredékek érdekeit ápolják, legyen az a töredék akár nemzetiség, akár felekezet, azok rendesen a magánéletben is rossz emberek, a kik a véres szájjal hirdetett elvek mellett csak saját magánérdekeit keresik.

Minden tanítónak tehát, a ki csak valamit tart magáról — szerintem kötelessége, a nélkül, hogy az egylettől valami előnyt várna**) annak tagjává lenni és annak érdekeit előmozdítani. Dokumentálnia kell, hogy a közösséggel együtt érez, hogy ő is egyik tagjának érzi magát a nagy tanítócsaládnak, hogy helyt áll valamennyiért és hogy valamennyi helyt álljon egyért. Ha mindenik tanító így fog gondolkodni, milyen erőt, milyen tekintélyt fog az nekünk kölcsönözni! K. K. Halason. *Weisz G.*, tanító.

Széchenyi ünnepély.

Folyó hó 21-én az orsz. izr. tanítóképző intézet is igazi kegyelettel ünnepelte a legnagyobb magyar emlékét.

Pontban 10 órakor bevonult a tanári kar dr. Bánóczy igazgatóval az élén, a dísztermet pótló, zászlókkal és Széchenyi arcképével díszített rajzterembe, hol a leendő tanítók és a gyakorló iskola 3-ik és 4-ik osztálya már teljes számmal egybe voltak gyűlve. Miután az intézet énekkara Major tanár vezetése alatt a „Szózat“ első szakaszait elénekelte, Balogh tanár a következő lendületes beszédet intézte a tanuló ifjúsághoz:

„Ünnepre gyűltünk egybe, hogy Széchenyi István gróf születésének száz éves forduló napján kegyelettel emlékezzünk meg a nagy emberről, kinek alkotásai nemzeti történelmünk legfényesebb korszakát jelölik meg. Mindenki tudja, hogy történetünk nagy alakjai mellett, Szent István, Nagy Lajos, Mátyás király mellett ott áll a Széchenyié; mindnyájan tudjuk, hogy nagyságát ép úgy elismerték kortársai, a mint a szigorúan ellenőrző utókor az egykorúak ítéletét átvette és igazolta.

Alkotásai történetét, önzetlen munkássága jellemét terjedelmesen tanítja irodalmunk és politikai történetünk; a visszaemlékezés ünnepélyes órájában nem lehet feladatunk hazánk történetének eseményekben oly gazdag korszakát összegezni; ismertető tanítás helyett Széchenyi nagy jellemének csak egy vo-

*) Csak tessék kutatni. Majd arra az eredményre fog jutni, hogy a központ csak annyi előnyben részesül, mint minden más vidéki tag; de aránytalanul többet dolgozik. Szerk.

**) Dehogy ne várjon: várja és követelje mindazon jogokat és kedvezményeket, melyek az alapszabályokban körül vannak írva. Szerk.

nását emelem ki, a mely mégis kiválóan jellemzi a nagy embert: s ez nagy szíve, telve igaz szeretettel. Bizonyos, hogy az ember legtermészetesebb érzése a szeretet; de a halandók nagy részét a legkülönbözőbb életkörülmények és viszontagságok oly szűk munka- és hivatáskörre utalják, hogy szívük melegét csak az a kevés közel álló ember érzi, a családon kívül egy-két jóbarát. Ily korlátok közt élve is megóvhatjuk emberi méltóságunkat, nyugodt lélekkel élhetünk, ha sorsunk törvényét megértettük, ha az élet adományaiból nem követelünk többet, mint a mennyi épen megillet. Ilyen az emberek többségének az élete főleg a világ békés korszakaiban. Vannak azonban válságos idők is. Századoknak lassan haladó ellentétei egyszerre engesztelhetetlen élességben állanak egymással szemközt. Ilyenkor — a világtörténet többször látott ilyen vészszel terhes időket — ilyenkor akad egy-egy ember, kinek szívét eltölti milliók vágya, reménye és lángoló szeretettel embertársai iránt tehetsége és sorsa áldását embertársaira helyesebben nemzetére akarja árasztani.

Ily válságos időket éltek az európai nemzetek a múlt század végén és a jelen század elején. Ismerjük a francia forradalmat és a rá következő évek rettenetes történetét. Szörnyű és végzetes már az egyes ember szenvedélye, hát még minő egész nemzeteké! Mikor lábbal tipornak mindent, a mi rend, jog és törvény, a mi hagyomány és százados szokás, mikor mindenki változást és újítást szomjaz, mikor az emberiség a kultura keretéből kitör és önfeledten elveti magát a szellem és szív minden vívmányait. E romboló és forrongó szellemtől Magyarország sem maradt érintetlen; de míg a nyugati nemzetek a szerencsés fejlődésökben a fönmaradás feltételeit teljesen biztosították, addig Magyarország távolról sem volt még a művelődés azon pontján, a melyen meghozhatta volna megújulásért járó áldozatot léte veszélyeztetése nélkül. Magyarország nem dobhatta el multját, mert kétséges volt, vajjon lesz-e ideje és alkalma fölépíthetni jövőjét. Ekkor állt elő Széchenyi kiapadhatatlan szeretetével elmaradott keleti faja iránt, melynek érdekeit átértette, melynek jövője iránt rendíthetetlen hitet táplált magában és minden eszközt és módot felhasznált, hogy nemzetét képessé tegye az átalakulás hatalmas rázkódásainak elviselésére. Megkezdte nagy művét: művelté, gazdaggá, boldoggá tenni a magyar népet. Szívébe foglalta fáját; majd végtelen türelemmel tanította, majd atyailag dorgálta; csekély, menthető és következményeiben ártalmatlan tévedések iránt elnézést gyakorolt, nagy hibákat — az önvád fulánkjaitól sem kimélve magát — feltárt, egy szóval népét, fáját, nemzetét szerette, s a szeretet kiszámíthatlan leleményességével nevelte. A feladat nagysága és magasztossága, nagy és magasztos szerepre utalta, s életének rövid foglalata e mondat, Széchenyi, mint a legnagyobb magyar, honát a legválságosabb időkben ujjaalkotta, az európai művelt nemzetek közé emelte s népének a boldogulás feltételeit megszerezte egyszersmind megjelölve az irányt, melyen haladnunk kell.

Támadhatnak újra nemzeteket megingató viharok, s jöhet idő, melyben a magyar nép is egy bizonytalan holnap elé néz, de a vész előtt és vész közben erőt és elszántságot fogunk meríteni a nagy Széchenyi folyvást gyümölcsöző erkölcsi hagyatékából, a nemzeti öntudatból.

E nemzeti öntudat mindegyikünkben él, s mindegyikünk tovább is fejleszti, ha hivatása szűkebb vagy szélesebb körében kötelességeit hiven és szeretettel végzi. E nemzeti öntudatnak, abban az értelemben, melyet Széchenyi tulajdonított neki, nincs semmi kizárólagos eleme, nincs örvénye, nincs veszélye, mert minden embernek tért ad sőt követel a legnagyobb és legeszményibb műveltség elérésére. Ha a művelt ember, az igazán boldog ember, akkor a boldogság e földön csak nemzeti együvértartozás erős érzetével jár együtt.

Ezt érezte és tudta Széchenyi, ezért küzdött oly tántorithatatlanul eszmői

mégvalósításáért, s ha ő maga nem láthatta elvei igazságának teljes diadalát és fáradozása sikerét, mennyivel inkább kell nekünk születése százados évfordulóján örvidenünk, hogy egy félszázad óriási változásai, elveinek, erkölcsi és gyakorlati igazsága mellett tanuskodnak. Érezzük át e napon mindnyájan nemzeti létünket, s minden munkánk hordja magán nemzetünk bélyegét, s ha földrajzilag, politikailag kisebbek is vagyunk némely szomszédunknál, erkölcsileg, szellemben és műveltségben mégis egy színvonalon állhatunk.“

E beszéd elmondása után Neuländer Samu, negyedéves hallgató, értelemmel és hatásosan szavalta Arany János „Széchenyi emlékezete“ című ódáját. A Hymnus eléneklésével a szép ünnepély véget ért.

Könyvismertetések.

Imakönyv, házi, templomi és iskolai használatra. Rendezte és kiadta az orsz. magyar izr. tanító-egyesület. 13-ik tetemesen javított kiadás.

Mikor Izrael népe a vándorbottal kezében a száműzetésbe hajtván, kénytelen volt az egész világon szétszóródni, csak három ereklyéjével: a szentírás, a luach (kalendárium) és az imakönyvvel (tefilla) volt képes ellenállani a folyton reá zúdult viharoknak. Egészen le az újabb korig nem volt az üldözött zsidóságnak más védpajzsa, mint e három. Ámde míg a kezünkben levő szentírás ugyanaz, a melyet őseink megmentettek a rómaiak gyújtó és romboló kezéből, — mert a masszora férfiai megszámlálták a drága kincs szakaszait, verseit, szavait és betűit és így adták azt át nemzedékről nemzedékre, — és míg a luach, habár ez az I. bibliai korszaktól a III. korszakig, a midón II. Hillel pátriarka (330—365.) az ismeretes négy szabály alapján megállapította a kalendáriumot, némi változáson ment keresztül, mégis azóta a mai napig biztos és változhatlan alapra fektetett kész, kiszámított egésznek maradt, — addig a tefilla, a zsidó imakönyv egészen más természetű.

Azon darabokat, melyek a szentírásból valók, a szentírás integritása megóvta a változásoktól és azok, melyeket az ecclesia magna szerkesztett, a pietásnak köszönik épségüket. De már a tefilla egyéb része, mint a ומירות קמן תפלה יום כפור stb., az idők hosszú során át olyan és annyi változáson mentek keresztül, hogy bizony maguk a szerzők is elbámulnának művek jelenlegi alakján. A másolók, a nyomdászok és a korrektorok kontár kézzel és nagy ignoranciával belemarkoltak a szövegbe és csináltak תפלה-ból תפלה és תהלה-ból תהלה, míg elsőként, — elődeik számba nem vehetők, — Satanov (1732—1803), Ben Seeb (1664—1811) és Heidenheim (1737—1832) láttak hozzá bámulatos szorgalommal és szakértelemmel a tefillát a salaktól megtisztítva, ép korrektséggel kiadni. Átkutatták a talmudot, a midrast, a gaoniták könyveit és minden egyéb kútfőket, a melyekből az imadarabok merítvék és ilyképen az egyes szavak helyességét, a szófűzési rendet és a helyes pontozást megállapították.

Azóta közel egy évszázad elmúlt és míg Németországban egészen a mai napig használatban tartották és tartják a Heidenheim-féle kiadványokat, Magyarországon a lengyelzsidó-slendrián annyira befészkelte magát, hogy hazánkban mindekkoráig egy jó, czélszerűen berendezett, jó papiron szép betűkkel nyomott, a családban ép úgy, mint a templomban és iskolában használható, kifogástalan, teljes tefilla nem jelent meg, mert az orsz. magyar izr. tanító-egyesületnek 12 kiadásban megjelent imakönyve, mely mint különlegesség megállta helyét, nem tekinthető olyannak, a mely a fentebbi követelményeknek megfelelne. És ezt bátran kimondhatjuk most, midón az említett tefillának új, tetemesen javított tizenharmadik kiadása megjelent, mely minden tekintetben méltó helyet foglal a szidur-irodalomban. A beosztás szakavatott

kézre és a helyes pontozás kitűnő hebraistára vallanak. Igen kellemesen érint azon körülmény is, hogy az aram nyelven szerkesztett darabok, קדיש, יקום, מריקן, יה רבון עלם, בריך שמה stb., szigorúan azon nyelv szabályai szerint pontoztattak, a mit a szakember azonnal kitalálni és méltányolni fog. Hogy az utolsó 2—3 ívbe néhány sajtóhiba is becsúszott, az olyan kifogásolni való, mely a legközelebbi kiadásnál könnyen elkerülhető lesz. Mindent egybevetve, örömmel konstatálhatjuk, hogy az új tefilla méltán sorakozhatik a Heidenheim-szidurok mellé. —*nlc.*

Német nyelvkönyv a népiskolák harmadik osztálya számára. Irta Mendl Lajos.

A nyelvoktatás a népiskola legfontosabb, de egyszersmind legnehezebb tárgyai közé tartozik. Míg más tárgyak, mint pl. történet, földrajz, a gyermek érdeklődését felkeltik, addig száraz nyelvtani formák és szabályok iránt igen nehéz a gyermekben érdeklődést kelteni. Mendl urnak úgy látszik e nehéz feladat teljesen sikerült. Német nyelvkönyvének e második része méltán sorakozik az első részhez és bátran állítható, hogy német nyelvkönyve a legjobb ily nemű könyv, mely nálunk eddig megjelent. E nyelvkönyvekből a nyelvoktatás oly felfogása tűnik ki, mely teljesen megfelel a modern paedagógia követelményeinek. Nem nyelvtani szabályokra, hanem a nyelv helyes használatára akarja Mendl úr tanítani a gyermekeket. A szabály e fölfogás mellett nem öncél, hanem csak eszköz. És pedig oly eszköz, mely nem teher és fölösleges, hanem melynek hasznát a gyermek maga is átlátja. Eddig a nyelvkönyvek mindig csak arra törekedtek, hogy minél egyszerűbb, szemléletesebb módon vezessék le a szabályokat, Mendl úr könyve e tekintetben is kiváló jelenség, de főérdeme mégis, hogy tartalommal, szellemmel hatja át a száraz anyagot. Példái egyszerűek teljesen megfelelnek a gyermeki gondolkodásnak és legnagyobb részt szoros kapcsolatban vannak az olvasókönyvvel. Otthonosabbnak érzi magát a gyermek egy oly nyelvkönyvben, melyben lépten-nyomon kedves ismerősökre bukkan, és szívesen figyel oly mondatok formájára is, melyek tartalmuknál fogva érdeklik. Ilyen az anyag, melyből Mendl úr a szabályokat levonhatja. Egypár példát ennek igazolására. A 23 lapon van tárgyalva a kérdő, jelentő és felkiáltó mondat. Például szolgál egy kis párbeszéd formába öltöztetett elbeszélés, melynek czime Jetró és leányai. Mennyivel szembeötlőbb és érthetőbb e három féle mondat megkülönböztetése, mint az a mód, melyet számos nyelvkönyv követ, pl. A csillag ragyog, ragyog a csillag, ragyogj csillag. A nyelvtani anyagnak magának értékes és értelmesnek kell lennie, nem szabad nevetséges és üres szópengetéssé fajulnia. De említettem, hogy Mendl ur könyvének van még nagyobb érdeme is és ez az, hogy számos, jól választott feladattal gondoskodik, hogy könyvéből a gyermek valóban a nyelv használatát sajátítsák el. A nyelvtani feladatoknál is arra kell ügyelni, hogy ne szolgáljanak tisztán nyelvtani formák begyakorlására, hanem tartalmuknál fogva is érdekesek legyenek. Csakis így fogja a gyermek a feladatokat gondolkodva és jó kedvvel megfejteni és csakis így neveli a nyelvoktatás statikán ügyességet. És ezzel rámutathatok Mendl ur könyvének még egy harmadik előnyére is ez az, hogy elejétől fogva nagy súlyt fektet a helyesírási és fogalmazási gyakorlatokra. A helyesírás begyakorlására szolgál számos diktandó anyag, a helyesírási gyakorlatok különben nem egyszerre végzendők, hanem egész évre felosztandók. A könyv a következő főrészekre oszlik: Einleitung, Rechtschreibe-Uebungen, Satz und Wortlehre. Vorübungen zu stilistischen Aufsätzen. Az anyag szorosán hozzáfűződik a I. nyelvkönyv anyagához, a könyv külső kiállítása igen sikerült, a szabályok vastag betűkkel vannak kitüntetve.

Német olvasókönyv a III. oszt. számára IV. kiadás. Ugyanaz a IV. osztály számára III. kiadás. Irta: Mendl Lajos.

Miután itt nem új tankönyvekről, hanem egyesületünk elismert értékű kiadványairól van szó, fölösleges munka volna e könyveket bővebben ismer-

tetni. Csak azon javítások és átalakításokra akarok utalni, s melyek ez újabb kiadásokat az eddigiéknél még használhatóbbá tettek. A III. osztályos olvasókönyv, tartalmára, beosztására nézve nem változott, csak az a javítás történt, hogy az egyes olvasmányok szövegét magyarázó jegyzetek csatoltattak, melyek a nehezebb kifejezéseket részint meg is magyarázzák, részint magyarra fordítják. Tekintve, hogy a német nyelv tanulása jelenleg mind nagyobb akadályokba ütközik, e javítást csak helyeselni lehet, mert megkönnyíti a könyv használhatóságát.

Nagyobb átalakításon ment keresztül a IV. osztályos olvasókönyv. A bibliai történet és magyar történet kissé összefűzve tárgyalatik, nincs kihagyva semmi lényeges, csak az előadás rövidebb. Az így nyert tért egy új fejezet tölti ki: „Geschichten, Sprüche, Lehren“ czimen. Ezekben tartalmas és tanulságos elbeszéléseket nyújt a szerző, de különösen jól tette, hogy felvette ide a Rúthról szóló elbeszélést is, kívánatos volna, hogy e gyöngye a bibliai elbeszélésnek a magyar kiadásba is felvéttessék. Reméljük, hogy az olvasókönyv ez új fejezete is megnyeri a kortársak tetszését.

Német olvasókönyvnél ez annál is inkább szükséges, mert különben az egész könyv csak a magyar átdolgozása lett volna, holott az I. és II. rész is tartalmazott eredeti német darabokat. Következetesség kedvéért ezt a többi részben is folytatnia kell. Különben is az új fejezet beleillik a könyv keretébe és emeli annak használhatóságát. Egyesületünk érdekében is kívánatos, hogy e könyvek minél nagyobb elterjedésnek örvendjenek. De tekintve a pénzügyi szemponttól egyesületünk e kiadványai azért is megérdemlik az elterjesztést, mert tankönyvirodalmunk legkiválóbb jelenségei közé tartoznak.

Dr. Málnai Mihály.

Gyakorlati németnyelvtan népiskolai tanulók számára. Irta: Klingenberg Jakab I. rész. Ára kötve 25 kr.

Nincs az az iskola, melynek oly nehéz álláspontja volna, mint hazánkban a zsidó népiskolának az ő háromnyelvűségével. A pedagogia nem helyeselheti ezt az állapotot, de szükség törvényt bont. A szülék és a gyakorlati élet kívánják a német nyelv tanulását, és mi ki nem vonhatjuk magunkat ezen követelmény alól. De azért a német nyelv harmadik helyen áll és fáradságot sokat, de időt keveset szentelhetünk neki. Azért köszönettel kell fogadni minden kísérletet, mely azt célozza, hogy tanuló és tanító fáradsága kárba ne vesszen, és a minimumra szabott időt helyes módszerrel pótolja. Ilyen kísérlet, és mondjuk ki, sikerült kísérlet a fenti könyv, melynek hasznos voltát az a körülmény is igazolja, hogy rövid idő alatt négy kiadást ért. Szerző a gyakorlott tanférfi helyes érzékével a szükségesből a legszükségesebbet ki tudta választani, és azt oly vonzó módon adja elő, hogy a tanulók figyelmét önkéntelen megragadja. Helyes methodikai elveket alkalmazva, óvakodik a tolakodó metodizálástól és a tanítónak tért enged egyéniségének érvényesítésére. A magyarul előadott szabályokat könnyű és érdekes példákból vonja le és kisebb elbeszélésekben alkalmazza, melyeknek megértését a sorszerinti átellenes fordítás nagyon megkönnyíti. A könyv kivált ott tesz jó szolgálatot, hol a tanulók magyar ajkúak, vagy a magyar elem túlsúlyban van. Ó.

LEVELEZÉS.

Tekintetes Elnök ur!

Az „Orsz. m. izr. tanítóegyesület“ 1713. sz. gyűjtőívét vevén, nagyon fájt a szívünk, látva, hogy a helyi viszonyok semmiféle gyűjtést nem engednek, hogy helyben sem bárczák árusítására, sem vigalmak, estélyek rendezésére nem vállalkozhatunk. Minthogy azonban a szent ügy érdekében mégis valamit tenni akartunk, határozta a tantesület: miszerint mindennemű és nevű

iskolai mellékjövedelmek, azaz magánvizsgálatok, bizonyítványok, vizsgaalapok czimén befolyó díjaink 5%-át örök időkre a magyar zsidó tanítók árvaalapjának gyarapítására adományozzuk és évről-évre megküldjük. Határoztuk továbbá hogy évente minden az isk. takarékpénztárba takarító tanítványunk után 2—2 krt ugyanezen célra küldünk. A tek. iskolaszékünktől nyert engedélyezés alapján a beiratások alkalmával perselyt felállítva, az árvaalpra kisebb adományokat szedtünk.

A hitközséghez, a nagyobb egyletekhez folyamodtunk. Biztos kilátásunk van, miszerint ezek is évi összegekkel hozzájárulnak az alaphoz. Ily módon biztosít a helybeli tanítótestület az alaphoz évről-évre járó összeget, mely első látszatra ugyan nem sok, de minthogy örök időkre jár, nagy tőke rendesen kijáró kamatjainak megfelel.

Midőn t. Elnök urat a tanítótestület ezen határozatáról értesíteni szerencsémnek tartom, tudósítom egyuttal, hogy első küldeménykép 12 frt o. é. küldök (Utalvánnyal).

Hazafiúi tisztelettel maradtam

Nyitra, 1891. évi szeptember hó 25-én.

A tanítótestület megbízásából

alázatos szolgája

Schwarcz Ignác, igazgató-tanító.

EGYLETI ÉLET.

Jegyzőkönyv.

Fölvétetett az „Orsz. magy. izr. tanító-egyesület közp. választmányának az 1891. évi szeptember hó 17-én tartott üléséről.

Elnök: **Ózer Zsigmond.**

Jegyző: **Morgenstern Jakab.**

Jelen voltak; dr. Bánóczy József, Csajági Béla, Csukási Fülöp, Győri Adolf, Lederer Ábrahám, dr. Málnai Mihály, Reif Jakab, Schön József, Tolnai J. Béla, Weber Soma.

T á r g y:

1. Elnök üdvözlí a megjelenteket, különösen dr. Bánóczy urat, a választmány kitűnő tagját és a paedagógiai bizottság érdemdús elnökét, a ki hosszabb ideig akadályozva volt az egyesület működésében részt venni.

Ezután elnök szomorú jelentést tesz Friedmann Mór, az egyesületnek egykor volt alelnökének és annak megalapítása óta pártoló tagjának elhalálózásáról. Előadja, hogy a boldogult nagy és hervadhatlan érdemeket szerzett magának az egyesület körül, mint a ki az egyesület anyagi gyarapítását nagy sikerrel előmozdította és jelenti, hogy az elnökség a megdicsőült iránt tartozó kegyeletét az egyesület nevében az által róttá le, hogy gyászjelentőket küldött szét, s hogy a gyászszertartáson, melyre az elnökség és választmányi tagok testületileg megjelentek, dr. Kohn Sámuel ur, mint az egyesület disze'nőke róttá le az egyesület nevében a megdicsőült iránti kegyeletes hálánk adóját, hogy a gyászoló család előtt ugy az elnökség, mint a pécsi tanítótestület külön levélben fejezte ki részvétét az ország zsidó tanítósága nevében és végre, hogy az egyesület közlönye is kegyeletesen megemlékezett az Istenben boldogult érdemeiről.

A választmány elnöknek Friedmann Mór volt érdemdús egyesületi alelnöknek elhalálózására vonatkozó jelentését szomorú szívvel veszi tudomásul és fájdalmanak jegyzőkönyvileg ad kifejezést.

Szomorú tudomásul szolgál elnöknek azon jelentése is, hogy Ullman P. Károly az egyesületnek hosszú éveken át volt pártoló tagja jobb létre szenderült.

2. Elnök jelenti, hogy az egyesületnek vidéki körei közül négy tartotta a rendes évi közgyűlését; u. m.: a bácsvidéki Szabadkán, a pécsvidéki Kaposvárrott, az alföldi Mezőberényben és a nyitrai megyei Érsekújvárrott. E négy közgyűlés lefolyásáról szóló részletes jelentések az Értesítőben tétettek közzé és így a választmány tudomást szerezhetett magának arról, mily tapintatosan és céltudatosan vezették a körelnökök a tanácskozásokat, melyekre érdekes tárgysorozat volt kitűzve. A körök nagy feladatuk tudatában mindent elkövettek, hogy a zsidó tanítók szellemi önművelődését előnyösen előtűntessék, a zsidó iskola emelését következetesen célozzák és hogy egyesületünk eszményi céljait is lényegesen elősegítsék. A mennyiben a körülményekben oly határozatok hoztak, melyek mint pl. a nyitraiban az alapszabályok módosítására vonatkoznak — a választmány további eljárását tennék szükségessé, azokat elnök egy későbbi ülésben az illető bizottság útján fogja tárgyalás alá bocsátani. Az a körülmény, hogy a többi körök nem tartották meg közgyűléseiket elnök értesülése szerint annak tudandó be, hogy a helyi viszonyok oly természetűek voltak, hogy épen a gyűlés meg nem tartása szinte a körelnökök nagy tapintatára vall.

A választmány elnöknek a vidéki körök működésére vonatkozó jelentését örvendetes tudomásul veszi és elnök indítványára a körelnököknek és általában az ülésekben buzgóan és tapintatosan közreműködött kortagoknak, valamint a tanítókat vendégszeretettel fogadó hitközségeknek és iskolabarátoknak szívből eredő köszönetet szavaz.

3. Elnök beterjeszti és felolvassa dr. Zsengeri Samu folyóévi augusztus hó 14-éről keltezett átiratát, melyben az az egyesületben eddig viselt ellenőri tisztségről lemond.

E levél felolvasása után elnök azt mondja, hogy szokásos, hogy a visszalépő tisztviselőnek eddigi működéseért köszönetet szavaznak, jelen esetben azonban, minthogy dr. Zsengeri nem tartotta érdemesnek visszalépését valamely elfogadható okkal indokolni, lemondása csak egyszerűen, minden köszönetnyilvánítás nélkül tudomásul vétessék.

Ez ügy hosszabb eszmecserére szolgáltatott okot, mely a következőképen folyt:

Csajági Béla a következőképen nyilatkozik: Dr. Zsengeri nem pusztán az udvariasság primitív szabályaival jött ellenkezésbe, midőn bővebb indoklás nélkül adta be lemondását, de az időt és körülményeket tekintetbe véve: eljárását tiszlenségtelennek, jellemes emberhez nem illőnek kell kijelentennem.

Másfél évvel ezelőtt, hogy az elnökséget, kiadókat a legkimélettlenebb módon megtámadta, a közp. választmánynak minden egyes tagját megsértette, hosszú időre a maga részére volt képes a felizgatott külső tagokat megnyerni, mert a vádat oly alakban adta elő, hogy még a központi tagokat is megingatta véleményükben. Titokzatos eljárásával keresztülvitte, hogy ellenőrré választották meg s noha izgága természete s az egyesülettel szemben tanúsított régiebb viselkedése (tagsági hátralék, jogszerűen nem járó díjak felvétele) e tisztségre egyáltalán nem képesítették, még az őt ismerő tagok is ráadták szavazatukat, mert biztosan remélhették, hogy sokat hangoztatott fő- és mellékvádait kétséget kizáró módon fogja bebizonyítani s a mutatkozó visszaéléseket megszüntetni. Az egyesület működését megakasztó bizalmatlanságot és viszálykodást elhintő vádaskodása nevetséges véget ért. A könyvkiadás körül elkövetett visszaélésekkel vádolt kiadó komolyra fogta a dolgot, rágalmazás miatt pert akart indítani dr. Zsengeri ellen, mire ez úgy megijedt, hogy vádjait egytől-egyik visszavonta a királyi közjegyző előtt. Dr. Zsengeri kibujván a kellemetlen és kényes helyzetből . . . megmaradt ellenőrnek és egyesületünk megrontását célzó könyveket, konkurrens-könyveket irt hithű zsidó népisko-

lák számára; tűzzel-vassal dolgozott azon egyesület ellen, melynek ellenőri tisztségét még mindig bitorolta.

Nem az, hogy olyan könyveket irt, melyek anyagi megkárosításunkat eredményezik; nem is az, hogy kiadványaink kiszorítását érző, nem éppen méltó eszköztől sem riadt vissza, még az sem, hogy neolog és orthodox iskoláinkban működő kartársaink közt különbséget akar tenni és az egyetértést megzavarni; mondom, nem pusztán ezek teszik eljárását megvetendővé, de különösen azon körülmény, hogy e tisztességtelen aknamunkára ellenőrségének idejében vállalkozott titokban még akkor, midőn egyesületünk érdekeit volt hivatva képviselni; azon időben, midőn mint ellenőrnek jogában állt könyveinkbe betekintést szerezni és kiadói titkainkat megrontásunkra felhasználni.

Tisztségéről csak akkor mondott le, midőn érdekeink megóvásáról már alig gondoskodhattunk, midőn titokban üzött fondorkodásait többé már el nem leplezhette.

Mindezeknél fogva azt indítványozom: a) hogy dr. Zsengeri lemondása örömmel vétessék tudomásul; b) hogy dr. Zsengeri az egyesület kötelékéből kizárassék.

Tolnai szintén nem fogadhatja el az elnök által indítványozott egyszerű tudomásvételt. Dr. Zsengerinek kizáratását nem ajánlja ugyan, mivel ez szerinte alapszabályellenes volna, de határozottan azt kívánja, hogy a választmány rosszalását fejezze ki dr. Zsengerivel szemben.

Győri az előtte szóló szavaira reflektálva, az alapszabályok szövegével igyekezett bebizonyítani, hogy a kizáratás helyén való és csatlakozik Csajági indítványához, mely dr. Zsengerinek az egyesület kötelékéből való kizáratását ajánlja.

Lederer Ábrahám nem ismeri a dr. Zsengerinek terhére rótt ügyet; csak annyit tud, a mennyit az ülésben eddig hallott. A mult évi szereplését ő sem helyesli és e mostanival, úgy hiszi, dr. Zsengeri csak magának ártott legjobban; ezért szóló a t. választmányt kéri, hogy ez ügyet higgadtan és nyugodtan tárgyalni és az elnök indítványát elfogadni sziveskednék.

Csukási reflektálva előtte szóló Lederer Ábrahám ur szavaira, konstatálja, hogy a dr. Zsengeri ellen felhozott vádak nem mendemondák, hanem tényeken alapulnak. Ugy az egyes felekezeti lapokban, valamint az egyesület birtokában levő levelek minden kétséget kizáró bizonyossággal tanuskodnak a mellett — a mit különben dr. Zsengeri sem tagad — hogy részt vett oly felekezeti olvasókönyvnek szerkesztésében, melynek tendenciája az egységes zsidó iskolát ketté szakítani és az egyesület anyagi érdekeit csorbítani; tette ezt pedig oly időben, midőn az egyesület igazgatóságába választotta, azon hiedelemben, hogy ő első sorban kötelességének tartja az egyesület kiadványai után járó jövedelmet gyarapítani.

Tény, hogy dr. Zsengeri ellenőrségének ideje alatt utazta be az országot, hogy konkurrens könyvvállalatának piacot szerezzen, a nélkül, hogy vállalataival össze nem egyezhető bizalmi tisztségéről előzetesen lemondott volna. Ezek oly tények, melyek engem arra indítanak, hogy dr. Zsengerinek utólagos lemondását egyszerűen tudomásul nem vehetem, hanem indítványozom, hogy a közp. választmány a lemondás tudomásul vétele mellett egyúttal fejezze ki rosszalását azon tisztviselő eljárása fölött, ki az egyesület bizalmával visszaélt, ki a reábizott zászlót most eldobja, midőn azt az ellenség táborának kiszolgáltatta. Az egyesület kötelékéből való kizáratásra vonatkozó indítványt el nem fogadhatom, minthogy erre nézve érvényben levő alapszabályaink — legnagyobb sajnálatunkra — bennünket fel nem jogosítanak.

Dr. Bánóczy csatlakozik elnök és Lederer véleményéhez. „Ugyis tudni fogja mindenki, mi nézete van a választmánynak az úgyról, ha dr. Zsengeri lemondása minden megjegyzés nélkül egyszerűen tudomásul véte-
tik. Mindenki érti azt. Különben írjon valaki magyarázatot hozzá az Értesítő számára.“

E hozzászólások után a választmány elnöknek indítványa érte-
mében dr. Zsengerinek az ellenőri tisztségről való lemondását tudomá-
súl veszi és elrendeli, hogy ez ügybeni tanácskozás menete lehető
részletességgel a jegyzőkönyvben visszatükröztessék; a jegyzőkönyv
hitelesítésére pedig Győri Adolf és Lederer Ábrahám küldetik ki.

Az üresedésbe jött ellenőri tisztség betöltése a legközelebbi ülés
napirendjére tűzetik.

4. Elnök jelenti, hogy az új szidur teljesen elkészült és hogy a szerkesztési
bizottság mindent megtett, hogy a könyv programmszerűen teljes legyen
és hogy ép úgy iskolai mint templomi és házi használatra tökéletesen meg-
feleljen. Kivánatosnak tartja még, hogy melléje egy magyar nyelven szer-
kesztett imarend adassék, mely minden példányhoz kívánatra ingyen adassék,
mert ez a gyermekek számára nagyon szükséges és a kinyomatási költség
oly csekély volna, hogy ez akadályt alig képezhet.

A közp. választmány a szidurra vonatkozó elnöki jelentést ör-
vendetes tudomásul veszi és a szerkesztő-bizottságnak, nevezetesen
dr. Goldberg Rafael, Frank Leó, Mendl Lajos, elnöknek és Morgen-
stern Jakab uraknak ügybuzgó fáradozásaikért hálás köszönetet sza-
vaz meg egyhangulag.

5. A jubileum-ügyben előadja elnök, hogy számos tekintélyes oldalról han-
goztatott vélemény szerint czélszerű volna a szukkóth-ünnepre kitűzött jubi-
leum-ünnepélyt elhalasztani. Ezen véleményben van dr. K o h n Sámuel ur
is, a ki azt hiszi, hogy az elhalasztás, különösen a gyűjtés nagyobb sikerére
nézve, fő ötte kívánatos. Az elhalasztás mellett főleg a következő okok szólnak :

1. A folyó tanév végén az egyesület tisztújító közgyűlését kell, hogy tartsa.
Czélszerű volna tehát, hogy a jubilaumi ünnepély ezen nagygyűléssel egyide-
jűleg megtartassék, nehogy a tanítók kénytelenítve legyenek egy és ugyan-
azon évben kétszer is a fővárosba rándulni.

2. Nagyon valószínű, hogy az árvaalapra való gyűjtést nagyobb siker-
rel folytathatjuk, ha az országszerte az orosz zsidók érdekében folyó gyűjtés
be lesz fejezve. Ha pedig a jubilaumi ünnepély már most megtartatnék,
akkor gondolni sem lehetne arra, hogy a gyűjtést sikerrel folytathatnók.

Rövid eszmecsere után a választmány e tárgyban a követke-
zőleg határoz :

- a) A jubilaumi ünnepély elhalasztása kimondatik.
b) Az újabb határidő kitűzése a legközelebb tartandó teljes választ-
mányi ülésre bizassék meg.
c) Ezen teljes választmányi ülés ideje a vidéki választmányi tagok
ebbeli kívánalmainak lehetőleg tekintetbe vétele mellett az elnökség
által megállapítandó.
6. Elnök jelenti, hogy néhai Deutsch Henrik sirköve teljesen elkészült és fel
is állítatott. Indítványozza, hogy a sirkő felállításával szokásos kegyeletos
gyászünnepély rendezésével a választmány kebeléből kiküldendő bizottság
bizassék meg.

Határozat :

- a) Elnök indítványa értelmében kiküldettek: Csukási, Schön és
Weber Soma.
b) Jegyzőkönyvi köszönet szavaztatik mindazoknak, kik e sirkő fel-
állítását akár fillérekkel, akár ügybuzgó közreműködésökkel lehe-

tővé tették, nevezetesen dr. Kohn Sámuel, dr. Bánóczi, Schön József és Csukási Fülöp uraknak, kiknek fáradozása és ösztönzése kiváló tényező gyanánt szerepelt a kegyeletes mű sikerére nézve.

Evvel kapcsolatosan Schön József, mint néhai Deutsch Henriknek volt rokona és mint annak özvegyének képviselője mélyen érzett hálájának ad kifejezést a választmány ama kegyeletes készségeért, melylyel a megdicsőült tagjának emlékét az utókor számára biztosítani kívánja.

7. Következő segélyek, melyeket az elnökség a nagy szünidő alatt mint el nem ódázhatókat folyóvá tett, a

választmány által utólagosan jóváhagyatnak: Berger J. Lipót Budapest 24 frt; Schwarz Sámuel Veszprém 24 frt; Guttmann Mór Sók-Szellőcze 24 frt.

8. Titkár beterjeszti a kérvényeket, melyek az elnökséghez segély elnyerése iránt benyújtottak.

A választmány a beterjesztett kérvények és az azokhoz mellékelte okmányok alapján a következő segélyeket engedélyezi: Hochberger Adolf, bosácsi tagtárs részére 23 frtot; Szimányi Adolf, puchói tagtárs részére 24 frtot; Eckstein Lipót, salgótarjáni tagtárs részére 24 frtot, mint 6 heti betegsegélyt; Fischer Ferencz, földesi tagtárs részére 10 frtot; özv. Rosenstein Regina részére (Sasvár) 10 frt; özv. Deutsch Johanna részére (Kőrösladány) 5 frtot; Flesch Miksa budapesti tagtárs részére, ha kérvényt fog benyújtani és betegségét orvosi bizonyítvánnyal igazolni 24 frtot.

8. A nagy szünidő alatt befolyt adományokról szóló jelentés örvendetes tudomásul vétetik és úgy az adakozóknak, valamint a gyűjtőknek, kiknek nevei az Értesítőben fölemlítve vannak, vagy ezután kimutatva lesznek, a választmány hálás érzelmeinek kifejezéséül jegyzőkönyvi köszönet fejeztetik ki egyhangulag; továbbá elrendeli a választmány, hogy az elnökség az adakozóknak a zsidó tanítóság nevében külön levélben fejezze ki háláját.

9. Az új tagok felvétele, a befolyt adományok részletes kimutatása, valamint egyéb folyó ügy, az idő előrehaladottsága miatt, a legközelebbi ülésre halasztatott, mire elnök a tanácskozást befejezettnek nyilvánítja.

Kmf.

Jegyzette: *Morgenstern Jakab.*

Ózer Zsigmond, elnök

Hitelesítik:

Lederer Ábrahám, Györi Adolf.

Kimutatás a szeptember havi gyűjtés eredményéről.

Budapesten.		Pártoló tagdíj évenként frt	Adakozás az árva-alapra frt
Back Etelka k. a. tanítónő gyűjtése	...	—.—	7.—
Grünberger Lipótné (VII., Bethlentéri intézet) gyűjtése	...	—.—	8.—
B. F. . . . (Reif J. gyűjtése) alapító tagdíj 100 frt azonkivül évenként	...	*10.—	—.—
Glasner Flóris adománya (Reif J. gyűjt.)	...	—.—	10.—
Glasner József adománya	...	5.—	—.—
Kunewaldér L. M. adom.	...	—.—	25.—

*) A csillaggal jelölt összegek még nem folytak be a pénztárba.

	Pártoló tagdíj évenként frt	Adakozás az árva- alapra frt
Lampl Lipót adománya (Grünberger Lipót gyűjtése)	—.—	4.—
Mandl Bernát, tanító adománya (a „Pester Lloyd“ révén)	—.—	5.—
Netter Róza k. a. tanítónő gyűjtése	—.—	10.20
Dr. Stiller Bertalan mint pártoló tagdíj 5 évre előre fizetve	25.—	—.—
A „Magyar Zsidó Szemle“ szerkesztőségének adománya	.—	10.—
A „Foncier“ biztosító-társaság adománya	—.—	25.—
Schön Vilmos a „Foncier“ biztosító-intézet vezérigazg. adom.	—.—	5.—

Vidéken.

Berkowits Károly tanító gyűjtése Magittán	—.—	*5.30
Fischmann Ignác „ „ Vicsap-Apáthi	—.—	4.20
Holzmann Ignác „ „ A.-Petrovác ...	—.—	*6.—
Izr. hitk. előjáróság, Moholy adománya évenként	5.—	—.—
„ „ „ Szabadkán „ „	*5.—	—.—
„ „ „ Szolnokon „ „	*10.—	—.—
„ „ „ Siófokon „ „	5.—	—.—
Izr. nőegylet, Szarvas „ „	5.—	—.—
Izr. Chevra-Kadischa Jász-Berény adománya	—.—	3.—
Kuti Ilma és Zsigmond tanítók gyűjtése Debreczen ...	—.—	9.80
Kohn Vilmos tanító gyűjtése Pest-Vadkertén	—.—	3.60
Kramer Miksa tanító gyűjtése Vácson ...	—.—	5.—
Klein Izráel tanító gyűjtése Adán ...	—.—	10.—
Kulka Dávid tanító adománya Oroszlony	—.—	2.—
Löwinger Bertalan további gyűjtése Hevesen	—.—	8.34
Löwinger Mór tanító gyűjtése Sárváron	—.—	5.—
Mendl József „ „ Párkányon	—.—	*4.—
Nuszbaum József tanító gyűjtése Pápán	—.—	37.50
Rosenberg Nándor „ „ Csallóköz-Somorján	—.—	3.20
Reimann Mór „ „ A.-Kubínban	—.—	12.50
(Ez összeghez az ottani izr. nőegylet 4 frttal járult.)		
Reisz Lipót tanító gyűjtése A.-Maróthon	—.—	8.—
Gyűjtő azonkívül sajátjából évenkénti 1 frtot ajánl fel.		
Steinwurz Ignác tanító gyűjtése N.-Perkátán	—.—	9.—
Spitzer Adolf tanító további gyűjtése Apostagon ...	—.—	6.90
Schlesinger Vilmos tanító gyűjtése Mosdoson	—.—	5.10
Szimányi Adolf tanító gyűjtése Puchon	—.—	20.—
Schwarz Ignác igazgató gyűjtése Nyitrán	—.—	12.—
Szögyi Ignác tanító gyűjtése Vág-Besztercze	—.—	15.—
Tanítótestület gyűjtése (Fejér és Szabó) Szécsényben	—.—	14.17
„ „ Orosházán	—.—	25.—
„ „ Egerben	—.—	20.—
„ „ Pécssett	—.—	72.—
„ adom. (a felajánlott 50 frtnak első részlete) Galgócz	—.—	10.—
Vogelhut Dávid ig. tanító további gyűjtése L.-Szt.-Miklóson	—.—	7.—
Várad József tanító gyűjtése Gyöngyösön ...	—.—	1.30
Dr. Weisz Ignác főrabbi gyűjtése Esztergomban	—.—	48.82
Weisz Samu tanító gyűjtése Szakolczán	—.—	26.10
Weisz Lipót tanító gyűjtése Kis-Várdán	—.—	2.10
Wohl Margit és Sánd., Horn S. tanítv. adom. Vidi-Pusztán ...	—.—	1.—
Összesen ... .. alapító tagdíj 100.—	70.—	532.13

	Összegezés.	Alapító tagsági díj frt	Párlozó tagdíj évenként fét	Adakozás az árva- alpra frt	Összesen frt
Az Értesítő 5. számának kimutatása szerint		—.—	—.—	730.44	730.44
" 6. " " "		450.—	170.—	725.20	1345.20
" 7. " " "		600.—	123.—	1231.84	1954.84
" 8. " " "		100.—	40.—	324.05	464.05
" 9. " " "		50.—	5.—	*899.05	954.05
" 10. " " " "		100.—	70.—	522.13	722.13
		1300.—	408.—	4462 71	6170.71

A gyűjtés főösszege tehát 6170 frt 71 kr.

Észrevételek és helyreigazítások.

1. A múlt számban mutattunk ki tévedésből másodszer: Friedmann Homonnán 5 frtot és Leitner Homonnán 9 frt 80 kr. E két tétel már egy előbbi számban lett helyesen, mint befolyt összeg kimutatva.

2. Tévedésből nem jelöltetett csillaggal a következő két összeg, mely még a pénztárba nem folyt be: a 6. számban Deutschmann és Feldheim néven évi 3 frt és Balázs József néven 25 frt.

3. A csillaggal jelölt összegek közül befolyt a pénztárba: az egyesült győri és győrszigeti hitközségnek alapítványa 100 frt és Győri Adolfnak a Pester Lloyd-hoz küldött gyűjtése 115 frt.

4. A még be nem folyt, de már kimutatott adakozások összege 333 frt 30 kr. Ennélfogva eddig tényleg befolyt a pénztárba 5837 frt 41 kr.

5. Az árvaalap f. é. február havában kimutatott 229 frt 92 krral a gyűjtés folytán május óta 4692 frt 63 krra emelkedett.

A győri izr. tanítótestület által gyűjtött adományok a magyar zsidó tanítók árvaalapjára a következők:

	frt		frt
Győri izr. tanítótestület	100	Lasz Samu tanár ...	10
Egyesült győri és győrszigeti hitk.	100	Fischer Károly ...	5
Nagel Benő	20	Dr. Leszlényi Imre	5
Dr. Pfeiffer Fülöp	50	Lederer Fanni	5
Weidmann Adolf ...	25	Győri és győrszigeti izr. nőegylet	25
Stadler Ignác	10	Holczner Adolf ...	5
Fürst Dávid	10	Schmidl János ...	3
Fleischmann Mihály ...	10	Gold Miksáné	20
Dr. Riesz Ignác ...	20	Krämer Henrik ...	3
Dr. Tauber Károly	10	Stern Adolf	3
Dr. Krausz Miksa ...	20	Kohn S. B.	20
Salczer Lipót	10	Apfel Fülöp ...	5
Dr. Bienenfeld Lajos	10	Schreiber Ignác ...	50
Dr. Gutmann Lipót ...	10	Kohn Adolf és Társa ...	25
Weisz Adolf	10	Dr. Schlesinger József ...	10
Lamberger Gyula ...	10	Keppich Elias	50
Kölcsey Adolf	10	Back Herman	25
Wolf Károly ...	10	Győr és győrsz. Chewra Kadischa	25
Stern Márkus	10		
Deutsch Johanna ...	15		
		<u>Osszesen 764</u>	

E 764 frt helyett már kimutattunk 839 frtot és pedig a 6. számban az

*) Ezen összeg az „Értesítő“ 9. számában nem szerepel ugyan, de azért még is helyes, mert a győri tanítótestülettől vett 739 frtnyi összegből csak 639 frtot kellett volna kimutatni, mivel 100 frtot már előbb mutattunk volt ki, de a fenti kimutatása szerint a testület 25 frttal többet gyűjtött, tehát 75 frttal kevesebb, mint kimutatva lett.

egyesült győri és győrszigeti hitközség részére 100 frt és a 9. számban, mint a tanítótestület gyűjtését 739 frt, összesen 839 frt. A 75 frtnyi különbséget a gyűjtés főösszegéből vontuk le.

1891-ik évi szeptember hóban tagdíjat fizettek :

Pártoló tagok:			
	frt		frt
Bloch Mór, Budapest	5	Hahn Dávid, Pozsony	4
Dr. Goldziher Ign., Budapest	5	Holländer Áron, Ó-Gyala	4
Dr. Kayserling Miksa „	5	Id. Kaufmann József, Budapest	4
Dr. Kohn Sámuel, „	5	Kircz József, Budapest	2
Lederer Adolf, „	5	Klein Izráel, Ada	2
Popper Ármín, „	5	Kohn Ármín, Spácza	2
Rosenbaum Adolf, „	5	Krammer Miksa, Vác	4
Schmiedl Albert, „	5	Lederer József, Soroksár	4
Schweiger Márton, „	10	Luchs Ármín, Varanno	2
Dr. Simon József, „	10	Löwinger Mór, Sárvár	2
Tauszig Siegfried, „	5	Misner Rozália, Dombóvár	4
Wahrmann Sándor „	5	Pollák Ármín, Várpalota	2
		Pollák Károly, Igal	2
Rendes tagok:		Pfeiffer Ignác, N.-Várad	4
Ausch Adolf, Brezova	2	Schlesinger Ignác, Nagy-Bajom	4
Berkovits Albert, Z.-Szt.-Groth	4	Schlesinger Vilmos, Mosdos	4
Bogner Jakab, Vác	4	Schwarcz Mór, Vác	1
Fischer Márk, Budapest	2	Steiner Ignác, Léva	2
Fischer Mór, H.-Nádudvar	1	Stöckelmacher Bern. Budapest	2
Freund Bernát, N.-Bittse	4	Szántó Eleázár, Budapest	4
Füredi Ignác, Budapest	4	Szögyi Ignác, Vágbesztercze	4
Gerlóczi Gyula, Baja	4	Tauszki Sámuel, Budapest	2
Goldberg Maiyer, Budapest	2	Tauszk Ede, Lugos	2
Goldner Izidor, Léva	2	Várad József, Gyöngyös	2
Grünberger Fülöp, N.-Bittse	4	Walder Jakab, Baja	4
Grünberger Manó, Léva	2	Weisz Zsigmond, Nagy-Bittse	4
Györki Károly, Apatin	2	Összesen	184 frt

Budapest, 1891. szeptember 30-án

Tolnai J. Béla, egyes. pénztáros.

V E G Y E S E K.

A szent ünnepek előnapján üdvözetünket küldjük t. olvasóinknak közeli és távoli vidékeken. Legyenek azok az öröm és boldogság napjai, melyekből erkölcsileg tisztulva és teremtőnkkel s embertársainkkal kiengesztelődve léphessünk az új zsinagógai évbe. Szálljon új remény szívünkbe s erő a lelkünkbe, hogy el ne csüggedjünk az élet küzdelmében és meg ne tántorodjunk magasztos hivatásunk teljesítésében. Ha a tanítói pályánkon valamennyiünket csalódás is érte, vigasztalódjunk azon reménnyel, hogy nem lehet messze a kor, melyben teljesülni fog rajtunk az isteni ige: „Haragomban sujtottalak, kegyelmemben könyörülök rajtad.“ (Jez.) Minden lehető jó kívánságot összefoglalunk a hagyományos kívánatba: **ל"ט"ת**.

Az e számban megjelent választmányi jegyzőkönyvet a t. olvasók figyelmébe ajánljuk.

A galgóczi tantestület 5 év alatt fizetendő 50 frtot ajánlott föl az árva-alap javára és az első részletet már tényleg be is küldötte.

Kacz Henrik Liptó-Szt.-Miklóson működő t. tagtársunk dr. Mayer Armin iskolaszéki elnök megbízásából arról értesít bennünket, hogy az ottani iskolában egyesületünk összes kiadványait ismét bevezette. Ezen öröndetes tény az iskolaszéken kívül kivált dr. Mayer Ármin elnöknek köszönhető, ki tudvalevőleg árva-alapunkat is tetemes összeggel gyarapította.

Az **Auto-da-Fék** című könyvért fizettek: július hóban Singer Izrael S.-A.-Ujhely 1 frt 80 krt, szeptember hóban Weisz Mór, Nyiregyházán 4 frt 20 krt és Holländer Áron 1 frt 20 krt. Utolsó kimutatás 75 frt 17 kr. Tiszta jövedelem összesen 82 frt 37 kr. — Tisztelettel kérem mindazon érdemes tagtárs urakat, kik az Auto-da-Fék című könyvért még hátralékban vannak, hogy az eladott példányokért begyűlt pénzt hozzám küldeni sziveskedjenek.

Klingenberg J.

A **Gabel és Spitzer-féle olvasókönyvektől** a rabbik visszavonták az approbációkat. Ily formán a nagy hűhóval megindított s orth. lobogó alatt evező vállalat egy közönséges magánüzlet nivójára süllyedt. Az orth. hitközségek tehát nincsenek érdekelve azoknak elterjedésében s föl sem tehető, hogy a tanítók ped. lelkiismerete s jobb meggyőződése ellenére a könyvek behozatalát elrendelni fogják.

A **pápai izr. tanítótestület** a múlt hó 1-én tartott értekezleten egyhangulag elhatározta, hogy sajátjából 100 frtnyi alapítványt tesz a létesítendő árva-alap javára, mely összeget 5 év alatt évenkénti 20 frtos részletekben fogja a központ pénztárába beszolgáltatni, az alapítvány jövedelmének (!) hováfordítása feletti rendelkezés jogát mindenkorra magának tartván fön.

SZERKESZTŐI POSTA.

Egy olvashatatlan aláírásu levelet vettünk, melyben sajtópörrel fenyegetnek, ha a múlt számban megjelent pozsonyi tudósításban előforduló kifejezést: „a vallással uzorát üzö Spitzer“ vissza nem vonjuk. Sajtópörtől ugyan nem tartunk, mert mint talán a levelező is tudja, a tudósítást más lapból vettük át. De minthogy egy tanító becsületében érzi magát megtámadva, szívesen kinyilatkoztatjuk, hogy mi nagyon hajlandók vagyunk föltenni, hogy Spitzer tanító olyan jellemű ember, a milyennek őt halasi W. kartársunk egy előbbi tudósításban rajzolta. — **Nagy József, Turdossin.** Szép és igen érdekes könyvét a jövő számban fogjuk ismertetni. — **S. L. P—on.** Ugyan sziveskedjék cikkének lényegét újra beküldeni. — **G. Gy. B—u.** Kis türelmet kérünk.

A közeledő új iskolai év alkalmából bátorkodom az igen t. szaktanítói kar becses figyelmébe ajánlani: **Klauber János**

Héber hangoztató- és olvasókönyv 4-ik átdolgozott kiadását.

Ára kötve 20 krajczár.

Bevezetés esetén szívesen szolgálok szegény tanulók részére megfelelő ingyenpéldányokkal.

Scheiber József,
könyvkereskedése Kecskemét.

A Franklin-Társulat kiadásában

Budapesten megjelent:

Hochmuth Abrahám. Gotteserkenntnis und Gottesverehrung als Lehr- und Handbuch zum Religionsunterricht 1 fl. 20kr.

— **Isten-ismeret és Isten-tisztelet.** A biblia és későbbi iratokon alapuló tan- és kézikönyv a vallás oktatására II-dik olesó kiadás..... 60 kr.

— **Mózes hit- és erkölcstan** az elemi és felső népiskolák számára. Kivonat az „Istenismeret és istentisztelet“ című vallástani könyvéből, utmutatása és felügyelete mellett készítette Szép Lipót. Kötve ..... 30 kr.

Kapi Gyula. Dalkönyvecske a népiskola alsó osztályai számára. Második kiadás Füzve ..... 20 kr.

Kapi Gyula. Összhangzattani gyakorlókönyv. Zeneiskolák és tanítóképző intézetek számára.
I. Füzet. Füzve ..... 30 kr.
II. Füzet. Füzve ..... 40 kr.

Klingenberg Jakob. Magyar nyelv- és irálytan. Helyesírási és irodalmi függelékkel. A népiskola V. és VI., valamint a polgári iskola I. és II. osztálya számára. Negyedik kiadás. Kötve 50 kr.

— **Gyakorlati német nyelvtan** kezdők számára.
I. rész: 4 kiad. Kemény kötésben 25 kr.
II. „ 2. kiad. Kemény kötésben 50 kr.

Lőw Lipót Bibliai történet. Zsidó tanulók számára. Magyarra áttette Lőw Tóbiás. Hetedik kiadás. Kötve ... 50 kr.

Lutter Nándor. Számtani példatár a népisk. szám. 5. átdolgozott kiadás
Az I. osztály számára ..... 20 kr.
A II. „ „ ..... 20 kr.
A III. „ „ ..... 15 kr.
A IV. „ „ ..... 15 kr.
Az V. „ „ ..... 10 kr.
A VI. „ „ ..... 25 kr.

Szente József. Számtani szemelvények. — Ismétlő iskolások számára. Kötve 50 kr.

Valló Vilmos. Népiskolai olvasmányok a gazdasági chemia köréből. Füzve 60 kr.

Madzsar János. Magyar nyelvkönyv a német tannyelvű népiskolák számára.
I. köt.: A II. oszt. számára. 2. kiadás. Kötve ..... 30 kr.
II. kötet: A III-dik osztály számára. Kötve ..... 40 kr.
III. kötet: A IV-dik osztály számára. Kötve ..... 30 kr.
IV. kötet: Az V. és VI. osztály számára. Kötve ..... 35 kr.

Magyar olvasókönyv német tannyelvű népiskolák számára. Szerzők Bakó S. Frühwirth K., Gruber J. és Posch L. Első rész: Az írva olvastató tanmód elvei szerint dolgozva. I. és II. tanfolyam Ötödik kiadás. Kötve ... 30 kr.
Második rész. III. évfolyam. Harmadik kiadás. Kötve ..... 30 kr.
Harmadik rész. IV. évfolyam. Második kiadás. Kötve ..... 40 kr.
Negyedik rész. V. és VI. évf. ... 50 kr.

Ziltz Mór. Hittan az izraelita népiskolák alsóbb osztályai számára. Kilenczedik javított kiadás. Kemény köt. 30 kr.

— **Hittan.** Az izr. népisk. felső osztályai számára. — 4-dik kiadás. Kötve 40 kr.

Bánhegyi Stefan. Ungarischer Kinderfreund. Ein Lern- und Lesebuch für die mittleren und höheren Klassen deutscher Volksschulen in Ungarn. — Vierte Aufl. Cart. .... 60 kr.

Fibel für den Schreib-Leseunterricht von Ludwig Posch, Karl Frühwirth und Wilhelm Kund. Cart. .... 25 kr.

Deutsches Lesebuch für Volksschulen von Joh. Polster, Karl Frühwirth, Ludwig Posch. I. Th. 2. Schuljahr Cart. 35 kr.
II. Theil. Drittes Schuljahr, cart. 55 kr.
III. Theil. Viertes Schuljahr, cart 60 kr.
IV. Theil. Fünftes und Sechstes Schuljahr cart. .... 70 kr.

Klingenberg J. Deutsches Sprachbuch. Ein Leitfaden zur Behandlung des einfachen Satzes, mit einer Beigabe von Orthographie und Stilübungen. I. Theil. Für die dritte Volksschulklasse. Dritte verbesserte Auflage ..... 30 kr.
II. Theil Für die oberen Volksschulklassen (4. 5.) .... 40 kr.

Lutter Ferdinand Dr. Sbirka poutovednych prikladov pre národnie skoly, Tretie, dla sustavy metrickej prepracované vydanie. Preložil Frantisek Lacko.

Sväzok I. ..... 20 kr.
„ II. ..... 10 kr.
„ III. ..... 10 kr.
„ IV. ..... 15 kr.
„ V. .... 25 kr.

Ziltz Moritz. Glaubenslehre für die unteren Klassen der isr. Volksschulen. Vierte verbesserte Auflage. Geh. .... 25 kr.

— **Glaubenslehre** für die höheren Klassen der isr. Volksschulen. Dritte vermehrte und verbesserte Aufl. Geh. .... 35 kr.

— **Hebräische Sprachlehre** für isr. Volksschulen in zwei Cursen. — Zweite Auflage. Geh ..... 40 kr.

A Franklin-Társulat kiadásában

Budapesten megjelent:

Magyar olvasó- és nyelvképző könyv népisk. számára. Szerkesztette Szirmai J.
Az I. iskolaév. **Magyar „A. B. C.” és olvasókönyv.** Az elemi népisk. első oszt. számára. Kötve ..... 20 kr.
A II. iskolaév. **A lakóhely.** Magy. olvasókönyv a népiskolák II. oszt. számára Kötve ..... 30 kr.
A III. iskolaév. **A szülőföld** Magy. olvasókönyv a népiskolák III. oszt. számára Kötve..... 30 kr.
A IV. iskolaév ..... 50 „
Az V. és VI. iskolaév ..... 60 „
Deutsches Lesebuch für die Volks- und Wiederholungsschulen Ungarns. Von Jos.

Szirmai, Leop. Klein, Ad. Mayer.
Das I. Schuljahr. „Fibel“, III. Auflage gebunden ..... 25 kr.
Das II. Schuljahr III. Auflage geb. 30 kr.
Das III. Schuljahr II. Auflage geb. 40 „
Das IV. Schuljahr II. Auflage geb. 50 „
Das V. Schuljahr ..... 60 „
Das VI. Schuljahr ..... 70 „
A zsidó népiskolák számára szerkesztett kiadásból megjelentek:
A második iskolaév ..... kötve 30 kr.
A harmadik iskolaév ..... „ 30 „
Das zweite Schuljahr ..... geb. 30 „
Das dritte Schuljahr ..... „ 40 „
Das vierte Schuljahr ..... 50 „

Szirmai József. **Fali olvasótáblák.** 11 tábla 1 frt.

Szirmai József. Német nyelvképzőiskola gyakorlati példákban. Olvasás, nyelvtan és fogalmazás egyközpontú körökben
I. rész 2. kiadás kötve ..... 20 kr.
II. rész kötve ..... 20 „
III. rész kötve ..... 30 „

— **A túlterhelés és a Herbart-Zilleristák.** Füzve ..... 20 kr.

Ballagi Károly és Nagy László. Magyarország története. Kapcsolatban az általános történelem legfőbb vonásaival. Népiskolák számára. Huszonötödik kiadás. Kötve ..... 30 kr.

— **Földrajz** népiskolák számára.
I. évf. vagy a népiskola 4. oszt. tananyaga. 6. kiadás. Kötve ..... 20 kr.
II. évf. vagy a népiskola 5. oszt. tananyaga. Negyedik kiadás Kötve 30 kr.
III. évf. vagy a népiskola 6. oszt. tananyaga. 3. kiadás. kötve ..... 25 kr.

Bánhegyi és Emerichy Népiskolai tankönyv olvasmányokkal a magyarhoni népiskolák mindennapi és ismétlő iskolai számára. X. kiadás kötve 60 kr.
Tartalom: I. Embertan, II. Földleírás. III. Történelem (alkotmánytannal), IV. Természetrájtan, ásvány-, növény- és állattan, V. Természetan.

Bonyhai B. Irányadó az iskolában és az életben. Erkölcsi tanulságos könyvecske. A négy kiadást ért Népiskolai jutalomkönyv című munkája nyomán, a kor igényéhez alkalmazva. Füzve 30 kr

Csukási Fülöp és Schön József Zsidó hittan a szentírás elbeszélései kapcsán az őshéber eredeti szöveg alapján a legjelesebb értelmezők és fordítások egybevetésével. Első könyv: A népiskola felső osztályai, illetve a polgári és középiskolák alsó osztály számára,

II-ik bővített és javított kiadás. Füzve 80 kr. Második könyv: a polg. és középiskolák III. és IV. osztályai számára. Füzve 50 kr. Harmadik könyv: A polg. és középisk. IV. oszt. számára. Füzve 20 kr.

Csukási F. és Schön J. Kis biblia a zsidó ifj. számára. Az őshéber eredeti szöveg nyomán. Két részben. I. rész kötve 40 kr. II. rész kötve 60 kr., egy vászonkötetbe kötve 1 frt 20 kr.

— **A zsidók története,** különös tekintettel a magyar zsidók történetére. Füzve 1 frt 20 kr.

Erdődi János. Földrajzi vezérfonal iskolai és magánhasználatra. 5. átdolgozott kiadás, tizenöt térképpel. Füzve 50 kr.

Erdődi János. Földrajz a népiskolák felsőbb osztályi számára. Függetlenül: Történelmi képek. 5. átdolgozott kiadás. Füzve ..... 25 kr.

Führer Ignác és Schön József. Módszeres nyelvtani példatár. Számos feladványokkal. A népiskolák II. osztálya számára mondattani alapon. Kötve 20 kr., III. osztály számára kötve 25 kr., kötve IV. osztály számára ... 25 kr.

Gyürki Antal. Magyar polgári jogok és kötelességek rövid ismertetése. Kérdések és feleletekben. Hoffmann Mór által átdolgozott 4. kiadás. Kötve 25 kr.

Róth Samu. A természetrájt elemel. Felsőbb népiskolák számára ..... 80 kr.

Udvarhelyi Gyula. Magyar nyelvtan felső népiskolák I. oszt. szám. Kötve 50 kr. II. osztálya számára. Kötve 40 kr.

Füredi-féle magyar MACHZOR-KIADÁSOK.

Alulírott könyvkereskedő cég, mely több, mint *egy évszázadon* keresztül áll fenn és az egyedüli könyvvarus, ki héber-magyar könyvek kiadására vállalkozik, már 1883-ban adta ki az „**Első Magyar Machzor**“-t. A remek fordítást **Füredi Ignác** képzőtanár, országos nevű író és a héber-magyar irodalomnak hangyaszorgalmú, fáradhatlan művelője végezte.

Az általános elismerés és tetszés, melyben ez első Machzor-kiadásunk részesült*) a kiadót „**Teljes Magyar Machzor**“ kiadására buzdítja, mely ugyancsak Füredi fordításával 1889-ben indult meg és folyó évi május hóban befejeztetett *kilencz* kötetben.

A mondottak szerint tehát a Füredi-féle Machzorból kétféle kiadás jelent meg, ugymint: *a*) egy kisebb (szemelvényes) kiadás **3** kötetben, olyan terjedelemben, mint a bécsi Mannheimer-féle Machzor, *b*) egy nagyobb „**teljes**“ kiadás **9** kötetben, melyben az összes פיוטים és יוצרות megvannak és ennél fogva a legskrupulózusabb orthodox hitközségben is használható.

Mind a két kiadásból külön-külön kaphatók ugy a נוראים-ra, mint a שלש הנלים-ra szóló részek.

A mily mértékben Füredi tanár egy minden ízében jeles Machzor fordítást igyekezett nyújtani, ugyanoly mértékben szándékozik az alulírt könyvkiadó a műnek külső kiállítása által azt szemrevalóvá is tenni. Költségeket nem kímélve, a Machzort új betűvel szedette és szatinált finom papírra nyomatta. A kötés stilszerű és izléses úgy, hogy a Machzor külalakja is megfeleljen a minden tekintetben szép tartalomnak.

Alulírt cég mindazonáltal nagyon mérsékelt árakat fog szabni, hogy a mű így minél szélesebb körben teljesítse vallásos és hazafias hivatását.

A könyvkereskedő, a rabbi, előljáró és kántor urakat, ugyszintén mindazokat, kik a héber-magyar irodalom iránt érdeklődnek, az alulírt könyvkiadó cég teljes tisztelettel kéri, hogy ez ismertetést körükben terjeszteni és a hazafias mesterműnek sikerét biztosítani sziveskedjenek.

Löwy M. E. fia

könyvkereskedése

Budapest, király-utca 1.

---

*) Ha mindama elismerő szakvéleményeket, melyeket *Füredi* tanár ur e Machzor megjelenésekor országos nevű rabbiktól özőnével kapott, közölni akarnók, bizvást még egy tizedik kötettel pótolhatnók a már megjelent 9 részt. Legközelebb azonban, ha csak szűk kivonatban is, közölni fogjuk nagy részüket. A kiadó.

KOHN ARNOLD

SIRKŐ RAKTÁRA

V., váczi körút 14. sz. (az Andrássy-úttal szemben)

ajánlkozik mindennemű **siremlékek** elkészítésére. — A cégnek 16 évi fennállása alatt szerzett jó hírneve kezeskedik arról, hogy a t. cz. megrendelő közönségnek úgy kivitelre, valamint jutányos árra nézve meg bir felelni.

Az üzlet szombaton és ünnepnapokon zárva van.

IFJ. NÁGEL OTTÓ

könyvkereskedésében

megjelent és kapható, **BUDAPESTEN, Muzzeum-
körút, a nemzeti színház bérházában.**

- חומ המשקש** *Hittani hármaskönyv*, nép-, polgári- és közép-iskolai zsidó tanulók számára. **I. kötet népiskolák használatára** szerkesztette *Dr. Zsengeri Samu*. Negyedik javított, bővített s Palaestina térképével és földrajzi vázlatával megdol-dott kiadás. Ára kemény kötésben ..... 30 kr.
- II. kötet, polgári és középiskolák használatára.** Második javított és bővített kiadás. Ára kemény kötésben ..... 50 kr.
- תורת המקרא** (Thoráth Hamikrá) *Heber ABC- és olvasókönyv* írta *Dr. Zsengeri Samu*. Ára keménykötésben..... 16 kr.
- חנוד בר מצוה** *Barmiczva oktatás* izr. tanítók és tanulók szá-mára. A Barmiczva előké-szítésre szükséges szabályok és tantételek, Barmiczva és iskolai beszédek, vala-mint családi ünn pélyekre való üdvözltek. Szerk. *Dr. Zsengeri Samu*. Ára ke-mény kötésben ..... 50 kr.
- Zsidó Hit- és erkölcstan.** Középiskolák számára írta *Halász Nándor*, I. rész, ára 70 kr., II. rész, ára 50 kr.
- Zsidó Hittani katekizmus** polgári és felsőbb leányiskolák számára, írta *Halász Nándor*. Második kiadás, I. rész, ára 30 kr., II. rész, ára 25 kr., III. rész, ára 35 kr., IV. rész, ára 35 kr.
- Zsidó Hittani katekizmus** polgári és hason'o foku fiúiskolák részére írta *Halász Nándor*. Ára: I. rész, 36 kr., II. rész, 30 kr., III. rész 35 kr., IV. r. 45 kr.
- Gáspár Ignác. Elemi földrajz.** Számos képpel. I. rész. A népiskolák III. és IV. osztálya számára. Ára kemény kötésben 24 kr., II. rész, a népi-iskolák V. és VI. osztálya számára. Ára kemény kötésben ..... 32 kr.
- Általánosan engedélyezve a m. kir. közokt. miniszterium 17,358/88 számú rendeletével.
- Gáspár Ignác Első oktatás a földrajzban.** A népiskolák középosztályai számára. 62 képpel. Tizenkettedik javított kiadás. Ára kemény kötéssel — 32 tér-képpel ..... 44 kr
- Általánosan engedélyezve a magy. kir. közokt. miniszterium 17,358/88. számú rendeletével.
- Barna J. Népiskolai földrajz.** Második javított kiadás. I. rész a IV. osztály számára 20. II. rész az V. oszt. számára 20. III. rész a VI. oszt. számára 20 kr.
- Gáspár J. Kis földrajz** falusi iskolák számára. Ára ..... 16 kr
- Gáspár Ign. Népiskolai számtan** a II. osztály számára. Ára ..... 16 kr.
- Füredi Ignác. Számtani példatár** a népiskolák számára magyarázó jegy-zetekkel és megoldásokkal.
- A népiskolai 2. osztály számára 5. kiadás. Kemény kötésben. Ára ..... 20 kr.
- A népiskolai 3. osztály számára 5. kiadás. Kemény kötésben. Ára ..... 20 kr.
- A népiskolai 4. osztály számára 3. kiadás. Kemény kötésben Ára ..... 24 kr.
- A népiskolai 5. és 6. osztály számára 2. kiadás. Ára ..... 32 kr.
- Barna J. Magyarország története** az újabb miniszteri tanterv alapján nép-iskolák használatára Hatodik kiadás. Ára vászonkötésben ..... 30 kr
- A m. k. vallás- és közokt. miniszterium 21452. sz. a. általánosan engedélyezve:
- Virág József és Walter Károly Számtani gyakorlókönyv** a népis-kolák számára. I. rész 15., II. rész 20, III. rész 20, IV. rész ára ..... 40 kr
- Udvardy Gyula. Magyarok története** életrajzi irányban. Izr. elemi iskolák V. oszt. számára. Második javított kiadás. Ára ..... 30 kr.
- Barna J. Magyarország története** párhuzamosan alkotmányunk vázlatával és a főbb világesemények függelékével, népiskolák használatára. Ötödik kiadás ára keménykötésben ..... 30 kr.
- Kugler J. Irályképző** alsófoku ipariskolák használatára I. fele —.50, II. fele —.50, Általánosan engedélyezve a vallás- és közoktatásügyi m. kir. mi iszterium 44112/1890. számú rendeletével.
- Erdős Miksa. Elemi természetrajz** a népiskolák felsőbb_osztályai számára, 75 képpel. Keménykötésben. Ára ..... 40 kr.

- Ruttkay Sándor. Egészségi, erkölcsi és illemszabályok** IV. kiadás, ára ..... —.06 kr.
E könyvecske a m. kir. közokt. miniszterium 12,052/1888. számu rendeletével és a főváros tanácsának 17,696/1887. számu rendeletével az ország és főváros összes népiskolai növendékeinek megvételre ajánlva lett.
- Horváth és Juhász. Módszeres tornatanítás** I. rész, népiskolai torna-gyakorlatok, ára ..... —.40
- Schwarz M. Az egyenletek megfejtése népszerű modorban** a népiskolák V. és VI. osztályai és polgári iskolák számára, ára ..... —.40
- Dr. Ploetz Károly. Elemi francia nyelvtan**, a 33. kiadás után átdolgozta Nagy Lajos. I. rész. Második kiadás. Ára kemény kötésben ..... —.44
II. rész. Második kiadás. Ára kemény kötésben .... —.44
Mind a két rész egy kötetben, kemény kötésben, ára ..... —.80
Általánosan engedélyezve a m. kir. közokt. miniszterium 17,358/88. sz. rendeletével.
- Dr. Ploetz Károly. Syllabaire française.** A francia nyelvtanítás *első foka*. A tizenhetedik kiadás szerint magyar nyelvre átdolgozta Nagy Lajos. Ára kemény kötésben ..... —.50
- Dr. Ploetz Károly. Conjugaison française.** Második fokozat a francia nyelvtanításra, olvasókönyvvel és szótárral szerkesztve. Az eredeti 12. kiadás után magyar nyelvre átdolgozta Kubinyi F. A. Ára kemény kötésben ..... —.80
- Dr. Ahn Ferencz.** Gyakorlati tanfolyam **a német nyelv** gyors és könnyű megtanulására. Az eredeti nyomán írta Nagy Lajos. I. rész 7-ik kiadás ára kemény kötésben ..... —.40
II. rész harmadik javított kiadás ára kemény kötésben ..... —.40
Mind a két rész egy kötetben ..... —.80
- Dr. Zsengeri S. Irálytan** alsófoku ipariskolák számára. Engedélyezett a m. kir. vallás- és közokt. miniszter 1890/13,450. sz. rendeletével. Ára kemény kötésben ..... —.40
- Szabó Endre. A kézimunka tanítása a népiskolában.** Második javított kiadás. Ára ..... —.72
- Flesch M. Leitfaden zum richtigen Denken, Sprechen und Schreiben**, I. Theil für die unteren Klasse der Volksschule. Ára ... .. —.30
II. Theil für die oberen Klassen d. Volksschule. Ára ..... —.30

☛ Ezen jeles tankönyvek oly iskolákban való bevezetése, a hol azok eddig használatban nem voltak, fötörekvésem lévén, e cél elérésére kívánatra, *mutatvány-példányokat* szivesen küldök ingyen és bérmentve. Az itt elősoroltakon kívül *valamennyi* iskolakönyv általam beszerezhető, a tankönyvszükséglet szállítására ugyanazon feltételek mellett készségesen ajánlkozom, mint a melyek bármelyik más kiadó részéről nyujtatnak.

חנוד מקרא

Héber ABC gyakorlat utján szerkesztették **Berger J. Lipót**, III., Lajos-utca 135. és **Kaufmann József**, VI., Csengery-utca 59. fővárosi hitoktatók.

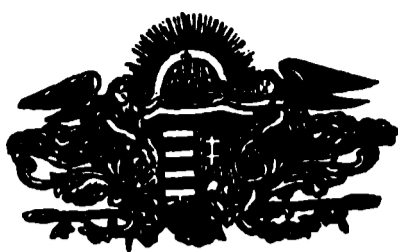
☛ **Ára kötve csak 16 kr,** ☛

a melyből 1 kr. a létesülő orsz. izr. tanítók árvaház alapjáé.

Igy már a -lefolyt (**első**) tanévben **4 frt 60 krt** hozott e célra. Megrendelhető a szerkesztők és tulajdonosoknál.

LAMPEL RÓBERT

csász. és kir. udvari
könyvkereskedés kiadásában

WODIANER F. ÉS FIAI

Budapesten,
Andrássy-út 21. sz. a.

megjelent és a nagymélt. vallás- és közoktatásügyi miniszterium által
általánosan engedélyezett tankönyvek.

		A miniszteri engedély. szám.
Magyar Abc és olvasókönyv , szerk. Gööz-Schön-Trájtler, ára kötve	20 kr.	16,163—1890
Fali olvasótáblák hozzá (13 írott, 13 nyomtatott tábla), ára	3 frt	16,163—1890
Magyar Abc és olvasókönyv , szerk. Faludi-Szép, ára kötve...	20 kr.	17,358—1888
Magyar nemzeti olvasókönyv , szerk. Gööz-Schön-Trájtler, a II. oszt. számára kötve 30 kr., a III. oszt. számára kötve 36 kr., a IV. oszt. számára kötve 40 kr., az V—VI. oszt. számára kötve ...	62 kr.	4,954—1890
Magyar nyelvtani kézikönyv , írta Belicza József, I. rész, a 2-ik oszt. számára kötve 18 kr., II. rész a 3-ik oszt. számára kötve 24 kr., III. rész a 4-ik oszt. számára kötve 24 kr., IV. rész az 5—6-ik oszt. számára kötve ...	44 kr.	19,906—1891
Kis magyar nyelvtan , szerk. Erényi-Balassa, kötve ...	30 kr.	19,444—1890
Magyar Nyelvtan , osztatlan népisk. szám. Vargyas Endrétől kötve	20 kr.	43,855—1889
Német Abc és olvasókönyv , szerk. Faludi és Szép, I. rész kötve...	32 kr.	17,358—1888
Német olvasókönyv , szerk. Faludi és Szép, II. rész kötve	40 kr.	17,358—1888
III. rész kötve ...	48 kr.	
Lesebuch für Volksschulen , szerk. Hetzel S., I. rész kötve 20 kr., II. rész kötve 28 kr., III. rész kötve ...	33 kr.	
Deutsche Sprachlehre , írta Langraf M., I. r. kötve 36 kr., II. rész kötve	36 kr.	19,906—1891
Elementar Sprachbüchlein , írta Hetzel S., kötve...	30 kr.	
Német nyelvtan , gyakorlati föladatokkal, kötve ...	40 kr.	7,908—1890
Német nyelvgyakorló , írta Spitzer L., kötve ...	30 kr.	6,527—1890
Számvetési gyakorlókönyv , szerk. Faludi János, I. r. a 2-ik oszt. sz. kötve 15 kr., II. rész a 3-ik oszt. számára kötve 18 kr., III. rész a 4-ik oszt. számára kötve ...	20 kr.	14,539—1889 és 17,358—1888
Földrajz , írta dr. Brózik Károly, a IV. oszt. szám. kötve 20 kr., az V. oszt. szám. kötve 30 kr., a VI. oszt. szám. kötve ...	20 kr.	3,973—1890
*† Első okt. a földrajzban , írta Kuttner S., átd. Suppán és Lauko kötve	30 kr.	14,539—1889
† Földrajz , osztatlan népiskolák számára, Vargyas Endrétől, kötve	20 kr.	21,456—1890
* Földrajz , irták Mártonffy és Pechány, a IV. oszt. számára kötve az V—VI ik oszt. számára kötve...	24 kr. 36 kr.	
Magyarország térképe , megyei beosztással, Hatsek I.-től ...	20 kr.	17,358—1888
Magyarország egyes megyéinek térképe , Hátsek I.-től egy-egy 15 v.	20 kr.	14,596—1879
Kis atlasz , Lange és dr. Cherventől, ára ...	40 kr.	20,477—1891
*† Első oktatás a magyarok történetében , írta Kuttner S., átdolg. Suppán és Lauko, kötve ...	30 kr.	20,281—1891
† A magyarok története , osztatlan népisk. szám. Vargyas E.-től, kötve	20 kr.	7,487—1890
* Magyar alkotmánytan , írta dr. Csiky Kálmán, kötve...	24 kr.	42,931—1889
* Rövid alkotmánytan , írta Mayer Miksa, ára...	16 kr.	21,407—1891
Természetrájt , írta Báthory Nándor, kötve ...	40 kr.	6,326—1890
* Első oktatás a természetrájtban , írta Kuttner S., átdolg. Suppán és Kozocsa, kötve ...	40 kr.	14,539—1889
Természetrájt , írta Sudy K. János, kötve ...	40 kr.	
*† Természetrájt , osztatlan népisk. szám., Vargyas Endrétől, kötve ...	20 kr.	7,487—1890
Gazdasági és kertészeti füzetek , Dobóczky Lajostól, I. és II. füzet a fiu isk. számára. III. és IV. füzet a leány isk. számára egy-egy füzet kötve ...	20 kr.	49,933—1890 11,662—1890 20,290—1891 4,068—1885
* Egészségtan , irták dr. Csapody és dr. Gerlóczy, kötve	24 kr.	20,296—1891
Természettan , a kémia elemeivel, írta Heller Ág., kötve...	40 kr.	15,354—1890
* Természettan , a vegytan elemeivel, írta Kuttner S., átd. Suppán, kötve	36 kr.	20,281—1891
Természettan , írta Vargyas Endre, kötve ...	24 kr.	55,050—1890
Énektani példatár , szerk. Hortobágyi, Könyves és Szabó I. füzet 10 kr., II. füzet 15 kr., III. füzet 18 kr., IV. füzet 20 kr., V. füzet ...	30 kr.	21,888—1891
Szépírási minták , Vajda Páltól, magy. írás 15 kr., magy.-német írás	20 kr.	25,924—1889

A *-gal megjelöltek német nyelven is, a †-tel megjelöltek pedig tót nyelven is kaphatók.

SINGER és WOLFNER könyvkereskedése,

az orsz. izr. tanítóegyesület kiadója

BUDAPEST, Andrássy-ut 10. szám.

Elemi iskolai könyvek jegyzéke osztályok szerint csoportosítva

I. osztály.

Müller Adolf , Magyar ABC és olvasókönyv (az izr. tan.-egy. kiadványa)	20 kr.
Müller Adolf , Héber ABC és olvasókönyv bekötve	20 „
Herzog Emil , Német ABC és olvasókönyv (az izr. tan.-egy. kiadványa)	20

II. osztály.

Radó , Magyar olvasókönyv bekötve (az izr. tanító-egyesület kiadványa)	32 kr.
Hoffmann , magyar nyelvtan bekötve („ „ „)	15 „
Mendl , Német olvasókönyv bekötve (az izr. tanító-egyesület kiadványa)	32
„ Deutsches Sprachbuch II. (Az izr. tan. egyes. kiadv.)	20 „
Hoffmann , német nyelvt. gyakorlókönyv (magy. ajku isk. számára)	40 „
Mózes I. könyve , magyar fordítással bekötve (az izr. tan.-egy. kiadványa)	40 „
Imakönyv , (az izr. tanító-egyesület kiadványa) bekötve	40
Schwarz Mór , számtani gyakorlókönyv II. oszt. számára bekötve	20 „
Hóos , Dalkönyvecske 1. füzet	15 „
Major Gy. , Énekkönyv zsidó iskolák számára 1. füzet	20 „

III. osztály.

Radó , Magyar olvasókönyv bekötve (az izr. tanító-egyesület kiadványa)	36 kr.
Hoffmann M. , Magyar nyelvtan bekötve. Sajtó alatt	40 „
Hoffmann , német nyelvt. gyakorlókönyv bekötve (magy. ajku isk. számára)	40 „
Mendl , Német olvasókönyv bekötve (az izr. tanító-egyesület kiadványa)	36 „
„ Deutsches Sprachbuch III. Sajtó alatt („ „)	40 „
Mózes II. könyve , magyar fordítással bekötve	40 „
Imakönyv , (az izr. tanító egyesület kiadványa)	40 „
Lakits—Neiger—Kiss Áron , földrajz bekötve	30 „
Mayer—Marki , Történelem bekötve	30 „
Schwarz , számtani gyakorlókönyv bekötve	24 „
Gönczy—Kugotovicz , (az illető) megye térképe	30 „
Hátsek , Magyarország kézitérképe (Singer és Wolfner kiadása)	20 „
Hátsek , Pestmegye és Budapest és környékének térképe	30 „
Hóos , Dalkönyvecske 1. füzet	15 „
Majör Gy. , Énekkönyv zsidó iskolák számára 1. füzet	20 „

IV. osztály.

Radó , Magyar olvasókönyv bekötve (az izr. tanító-egyesület kiadványa)	65 kr.
Komáromy , magyar nyelvtan bekötve	20 „
Mendl , Német olvasókönyv bekötve (az izr. tanító-egyesület kiadványa)	65 „
Hoffmann , német nyelvt. gyakorlókönyv bekötve	40 „
Mózes III. és IV. könyve , (az izr. tanító-egyesület kiadványa)	80 „
Imakönyv , (az izr. tanító-egyesület kiadványa) bekötve	40 „
Lakits—Neiger—Kiss Áron , földrajz bekötve	30 „
Mayer—Márki , Történelem bekötve	30 „
Schwarz , számtani gyakorlatkönyv bekötve	24 „
Orbók , Egészségtan bekötve	20 „
Hátsek , Magyarország isk. kézitérképe (Singer és Wolfner kiadása)	20 „
Hátsek , az osztr.-magy. mon. isk. kézitérképe (Singer és Wolfner kiadása)	20 „
Hóos , Dalkönyvecske 2. füzet	15 „
Major Gy. , Énekkönyv zsidó iskolák számára 2. füzet	20 „

V. és VI. osztály.

Radó , Magy. olv. (az izr. tanító-egyesület kiadványa)	65 kr.	Füredi , Világtörténet	40 „
Mendl , deutsches Lesebuch bekötve (az izr. tanító-egyesület kiadványa)	65 kr.	Schwarz , számt. gyak.-k. bek.	36 „
Hoffmann , német nyelvt. gyakorlókönyv bekötve	40 kr.	Ertl H. , Természetr. Kötve	32 „
Mózes öt könyve , bekötve (az izr. tanító-egyesület kiadv.)	40 kr. 2 frt	Irney-Baló , Alkotmányt. kötve	20 „
Imakönyv , (az izr. tan.-egy. kiadványa) bekötve	40 kr.	Pollák K. , Elemi mértan	24 „
Lakits—Neiger—Kiss Áron , Földrajz bekötve	40 kr.	Hoos , Dalkönyvecske 2. füzet	15 „
Mayer—Márki , Történ. bek.	30 „	Major Gy. , Énekeskönyv zsidó iskolák számára. 2. füzet	20 kr.
		Orbók , Egészségtan bekötve	20 „
		Hátsek , Magyarország térképe	20 „
		Hátsek , az osztr.-magy. mon. isk. kézi-térk. (Singer és Wolfner kiad.)	20 kr

Bevezetés czéljából mutatványpéldányt megkeresésre szívesen küldünk.

Könyvkereskedésünkben kapható minden bárhol és bárki által hirdetett iskolai és tankönyv.

Schlesinger Ignác nyomdája, Budapest, rostély-utca (Károly-kaszárnya).

Országos Rabbiképz - Zsidó Egyetem Könyvtára